

JULAAY - OGOSTO 2022 - CADADKA 32

Ssh.80,000 - Kshs.300, USD 3

WÁRSAN

WACYI-GELIN | TOOSIN | DHISID

SOMALI NOOCA

XURMADLE SOO DHOWOW

Wasiirka Koowaad (bidix),
Madaxweyne Xasan

Socdaalkii ergeyga ee
tabaalada ka jirta B/Barde

XUNDHURKA (SHIGELLA)

Welcome to
DJIBOUTI
PORT COMMUNITY SYSTEMS

Your one stop for all Import/Export information exchange through Ports, Airports, Rail and Corridor.

Vision

Use technology to transform Djibouti into a logistics hub of excellence.

Mission

Increase productivity and efficiency of Sea/Air ports Operations and customs regulatory documentation through the implementation of PCS

Djibouti Port Community Systems is a subsidiary of Djibouti Ports & Free Zones Authority (DPFZA) through Great Horn Investment Holding (GHIH). DPCS been spurred by the current lack of IT solutions to coordinate the different processes linked to importing/exporting through the ports, airports, rail and corridor. Its product, the Port Community System aims to leverage technology to simplify, connect and streamline those processes.

Dagaalka Gobannimada Aan Dib U Bilownno

Dagaalka Gobannimada iyo Aabaha ayaa keena cuntada oo yaraata. Wax soo saarka oo yaraada ama habka qeybinta cuntada oo burbura ayaa keena dhimasho badan iyo cudurrada la xiriira. Taariikhdaan casriga ah meelo badan ayaa lagu xasustaa Gaajo ka timid dagaallo iyo Abaaro galaaftay nolosha dad badan.

1500-600kii, Irland, waxa halakeeyey dagaallo keenay in dad badani Gaajo ugu dhinto si saf-mara. Sidoo kale, dagaalkii sokeeye ee Ruushka ee dhacay 1918-1920kii isna waxa Gaajo u geeriyooyad dad aan la tiro koobin oo aad u badan. Somaliya iyo Darfur ayaa ugu dambeeyey dad Gaajo saf-mar u disho casrigan. Sababtana, waxa lagu sheegay in dadku ay cunnada ku waayeeyen iyadoo ama laga boobay, laga xan-nibay, laga wareejiyey ama laga baabi'iyey. Waxa la raaciyeey iyadoo loo diiday inay wax beertaan oo muruqooda maalaan, kadib marka suuqa lagu jebinayo wax soo saarkooda, iyadoo cunno badan lagu soo buux-dhafiyo suuqyada maxalliga ah ama looga mashquuliyo cunno bisil oo loo qeybiyo, kuna aan filleyn, si karaamo-darra ahna loogu bahdilo.

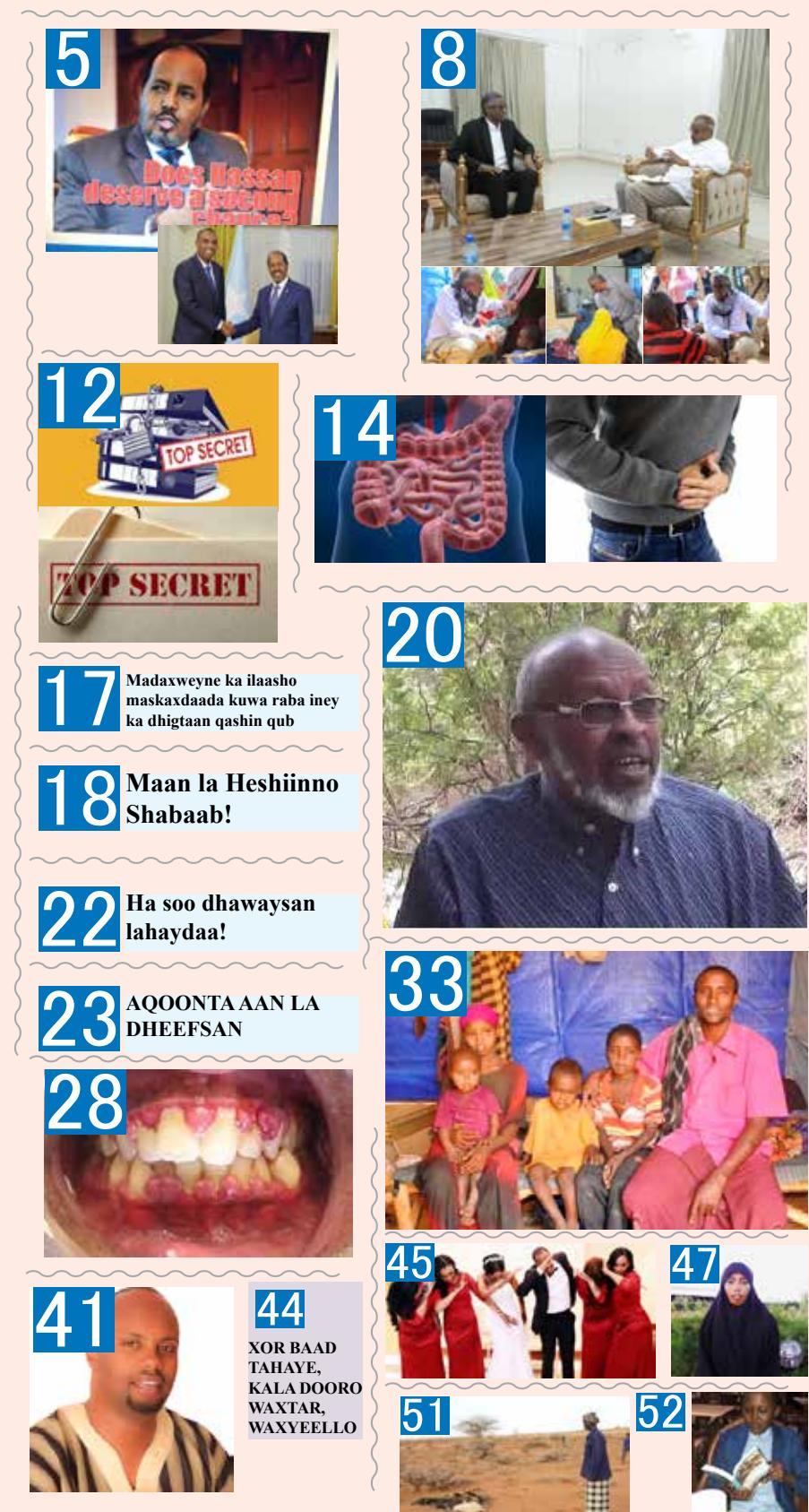
Tiro male inta jeer oo WFP iyo weliba FAO oo ka wada tirsan Qaramada midoobay lagu eedeyey inay caqabad ku yihiin wax soo saarka Beeraleyda Somaaliyeed iyo in dalku ka baxo ku xirnaanshaha xagga cunnada ee labadan hey'adood. Qoraallo badan iyo diidmo waqtilla ah ayey shacabka Somaaliyeed ku muujiyeen ficolkan na-cebka iyo Isir goynta ku saleysan ee labadan hey'adood, bal mey noqon qaar natijoo wax gala keena, mar haddii dalku uusan laheyn xukuumad awoodle oo la xisaabtan dhaba la sameysa WFP iyo FAO, waana ta keentay in WFP iyo FAO ay gabood falka ku joogteeyaan shacabkan aan is difaaci karin ee Gaajada saf-marka ah loogu laayo, loona baday tuugsi aan Alla badin.

Waxa muuqata, in la go'aamiyey qorshe waqtii dheer iyo mid gaabanba le, oo damcu yahay in Isir Somaaliyeed lagaga suuлиyo adduunka. Marqaati cadna waxa u ah dagaalkan aan joogsan ee mar walba wejiyada cusub qaata ee kolba baal cusub loo rogo. Waxa la qeybsaday xilal qorshan lagu fulinayo, qeybta WFP iyo FAO kaga soo aadaya, waacuntada oo mar walba gabaabsi ku ahaata dalka iyo gacan-hoorsiga oo aan laasinno. Waxa na loo diiday inaan hello nadaam-dowli ah oo xooggan oo ka madax bannaanaada quwadaha danaheennii qarannimo qeybsaday oo wacadka ku maray inaan la arag Somaali dambe oo is xukuma. Nin gurijiisa loo maamulay sow gobannimo kama dheera. Alleylehe haa.

Su'aashu, waxay tahay goormaan hurdada dheer ka toosi, oo garan in na la heysto? Dagaalka tuugsiga inaan qaadnno, waxa ka horreyya inaan horta qaadnno ka dib u baadi- goobka gobannimada iyo qarannimada, kolkaasaan WFP iyo FAO-ba farta ugu yeeri karnaa oo haddeey khasabto dalka 24 saac uga saari karna. Inta ka horreysa go'aanku waxa uu ahaanayaa, in tooshka aan ku daarnno mu'aamarada cadow-tinnimada xambaarsan ee ay maleegaan, shacabkuna maalin u kici doono mas'uuli-yaddiisa, iskana qaban doono dhagarta WFP iyo FAO iyo quwadaha ku kaalmeeya falkan dabargo'a noo caraabinaya. Dagaalka gobannimada aan hadda bilownno.

Nur Cilmi
Tifaftiraha
email: warsan54@gmail.com

Macuummaadka yudaha

Publisher:
Nur Elmi

Managing Editor:
Mohamed Nur

Associate Editor:
Victor Adar

Staff Writers:
David Onjili
Christine Siamanta
Dahir A. Mahamud
Leila Mohamed
Fuad A. Mohamed

Designer:
Graphic Lineups Ltd.

Advertising and Marketing:
David Odhihambo
Omar N. Ali

Productions offices:
Mohamed Osman Elmi
Mogadishu - Somalia
+252 616 460 132
+252 616 4643 7490

Nairobi Office:
+254 721 883 458

Djibouti Office:
+253 778 721 23

Contact informations:
info@warsan.com
Editor@warsan.com
warsan54@gmail.com
www.thewarsan.com

Warsan Media Ltd.
The views and the opinions expressed in this publication are those of the authors and do not necessarily reflect the position of Warsan Magazine.

XURMADLE SOO DHOWOW

Hoggaankii ummadda ayaa mar kale lagu makaniyey, Alla doonay, hayeeshee, waa tijaabo iyo ku eegis Alle iyo tu dadka aad hoggaamiso. Suurowdee, in Alle kuugu bogay, mar hadduu dib kuugu soo celiyey xilka, qabyadii kuu dhineyd si aad dhameystirto.

Majalladdan ta mattaanta la ah ee afka Ingriiska ku soo baxda mar aad wareysi siisay, waxay ugu muuqatay, kuna ay talisay inaad mudan tahay fursad kale oo qaranka ugu adeegto.

Xil mid dayaca iyo ku daryee-layba le. Ka daryeela, naf ka badbaadi gaajo iyo oon. Maanta gaajo iyo oon baannu u la'neynaa Alle iyo adigaanan magan ugu nahay. Xil qaran iyo mid qoys dhinac aqool isaga eg, kalasa qara weyn. Waad soo maamushay qarankan,

hinuu...
the former pres...

Read Some of them below...

...The time proven democratic principle of the ballot rather than the bullet is what our people is eagerly waiting now.

... History clearly teaches us stability and prosperity is conditioned on VOICE OF REASON to lead the processes. If those who lead our country refuse to listen and accommodate the voices of reason, soon they will deal with those of unreasonable voices equipped with violence...

July - September 2020

**Does Hassan
deserve a second
chance?**

Interview

cused his administration of refusing to share power and foreign aid with the regions in line with the country's federal structure, as well as taking its eye off the fight of Al-Shabaab. major
maliland presi...
the election and term... move as a political ploy.

The president brought the issue of external actors interfering in the internal affairs of Somalia; he says this has derailed effort and risk reversing the hard-won gains. The issue of interference is something that is not far-

maanta kuu kala cad mid shala ku dagay (shisheeye iyo sokeeye kuu doonaba) iyo ka garab kuugu noqday danta guud.

Wax dhacayba Xalay dhalay aan ka ahaanno

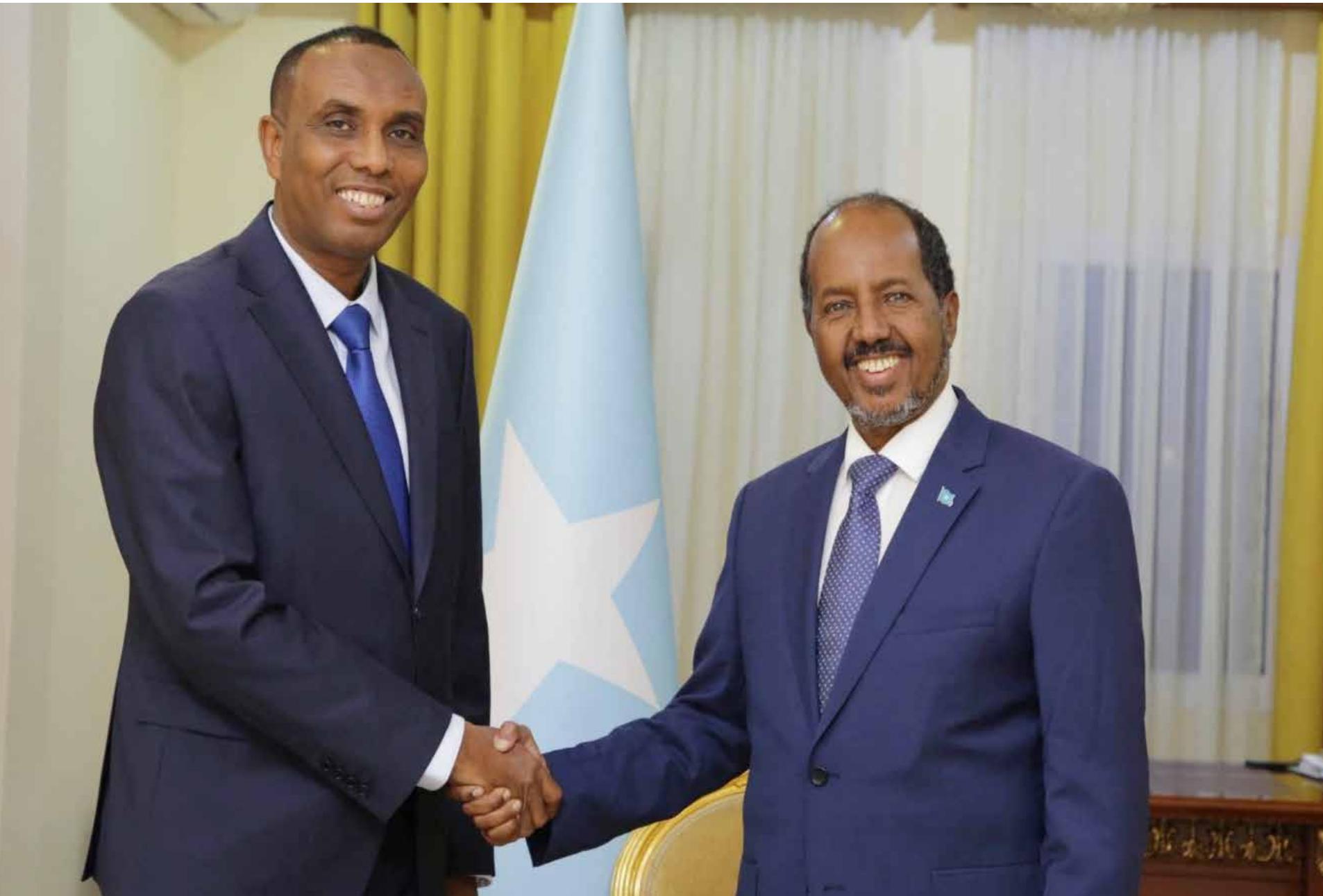
Maanta kuu kala cad, ka beenta kuugu sacab-tumay, kuu jaan-duugay howl aad ku aamintay iyo ka aan waxba lagu soo gaarin ee ka hodmay hantida kuwii lahaa gajo iyo oon uga la'anayaan. Kaa dib ha u howl gelin, xataa hadduu yahay wadaay ama xigto dhow.

Xurmadle, hoggaaminta toosani, waa ta hoggaamiyaha ku hagta doorashada kaaliyeaal uumiya-ha ka cabsada, xilkasa, aamina, damqasho le, deegsi ah misana aqoon le, oo howsha kula dhiri-indhiriya. Ha isku wareejin duu-flaal, dhibaal maahee, dhibic kugu kordhin.

Xurmadle, ku dhac qimo lahaa, oo la idiin diiwaaniyey adiga iyo wasiirkaagii kowaad, Saacid, waa kii aad xukuumaddii berigaas ugu dhisteen xubnihi wasiirrada ee 10ka ahaa. Tallabo dheeman ah oo beekhaamin salka ku heysay, nagase dhicisowday bey aheyd.

Madaxweynow, iyadii boodhka dib maad uga jafto, oo aqool xumada na saldhigatay naga badbaadiso.

Haddaan Isirkeyga aqaanno, qaar baa odhan doona, maxaannad u milicsan gol-daloolladii berigaa, waxan leeyahay; "Wax dhacayba Xalay dhalay aan ka ahaanno" dib u saxidna fursad waa loo helay.

Wasiirka Koowaad (bidix), Madaxweyne Xasan

G o ' a a n k a a g a Abaaraha iyo So- maalida waqooyi

Adoonba laguu caleema saarin xilka inaad magacawdo labada ergey oo miisaankaa le, xilkooduna yahay inay la tacaalaan laba dhibaato oo bulshadeenna kar weyn ku haye, waa tusaale cad oo

daaha ka rogaya sida labadu hur-dada kuugu diideen adoon hubin in xataa lagu dooran doono. Waa dareen waddaniyadeed oo is-bal-laqay.

Ma hubo inuu Shariif xilkaa aq-balay iyo in kale, CC/Shakuruse durba waa guda galay Abaaraha iyo xogtooda, xaaladdana waa ka ku sifeeyey mid "murgsan" war-bixin uu majalladan siiyey, loo-

gana bogan karo isla cadadkan. Go'aan soo dhoweyn ballaaran ka helay bulshada buu noqday.

Madaxweyne, cudurka Somaali-ya haye maaha kii lilka u dirayey, bal waa mid u baahan la tacaa-lid mudda qaadata, hadduu helo takhaatiirtii aqoonta gaarka ah u laheyd. Adigu maanta madaxa takhaatiirtaa kor ku xusan baad tahay, kala soo bax bulshada qa-

arkii camaliyaddaa culus kaa saacidi lahaa.

Durba waxad la soo baxday takhtarkii kugu xigi lahaa, waa wasiirkaaga Kowaad Xildhibaan Xamsa Cabdi Barre. Barre, inta majalladani ka taqaan, waa nin jaalkaa ah, mudda aad soo wada shaqeyseen, xilkasa, aqoon-ya-hanna ah. Xulashadu waxay u muuqataa mid booskeedii dhac-

day, la rajeynayo in afkaartiinnu is-waafaqdo, si dalku u helo de-ganaasho syaasadeed oo uu ku wajaho dhibaha is-dul-fuulay ee dadka iyo dalka haya.

Talada majallada Warsan

Madaxweyne, dhibahan is-cus-kan, u maaro heli meysid hadd-aannad Alla koonkan noolaha ku camiray, iskana le. Talooyinka majalladan kugu biirineyso mid umbey ku uruurayaan, haddana waa labo:

A) Adiga, wasiirkaaga kowaad u safra Kacbada gala meel idiin gaara oo Alla kula showra niyad saafiya, isu bihin-bihiya, aad u tuuga, (isagoo Alle og) haddana uga warrama dhibaha um-madda xilkeed siddaan dug-sato, idinkoo ku fogaanaya tuugmada. Xadiith sugani, waa ka le "[Addoonkeyga taako ii soo dhaqaaqa, baa-caan u dhaqaaqaa'](#)"

- Soo nabad-noqoshadiina, waxad amartaa isu soo bax Alla bari oo ka koob-ma bulshada qeybaeeda, kana qabsooma garoonka ciyaarah Xamar oo ugu yaraan qaada 60,000 qof. Kala qeybgal, inta qibllada la wajaho, adigu Alla bari-ga hoggaami. Waxan hu-baa inaad iiga aqoon badan tahay, baryada Alla ee uu hoggaamiyuhu horseedo beddelaadda ay keeni kad-ho iyo sida ay kuugu sahli-kadho gudashada waa-jibaadka. Alla ha ku waa-fajyo, hurdana waqt u hel, assibidda go'aanka saxa ah bey horseed u tahaye!

Qalinka: Nuur Cilmi Xalane, Tifatiraha

ERGEYGA ABAARAHA: “WAA LA DAYACAY DADKA”

“

“Roobkii loo bartay marka la waayo, wax la beeran waayo, dadka iyo xooluhuna biyo iyo baadba waayaan, abaaraa ku heysa. Abaar dowlad umbaa la dagaalmi kadha”. Tacab-yaqaan Baafo

Majallada Warsan ayaa la kulantay u qeybsanaha arrimaha Abaaraha ee madaweyne Xasan Sheekh maxamuud.

Waxa leyu dhoweeyey qol hawada loo qaboojiyey, kuraas aan badneynna taal. Muddo kadib, Cabdiraxmaan baa soo galay (CC/Shakur) dusha waa ka aqiqin, maalintaa ka horse isma-qaabilin oo aan mooday inuu aniga ii socdo. Iimma soconine, intuu i bariidiyey ayuu salli miis hoostii kala booday, salaadna galay. Alleylehe, waa ka tukaday salaadda culimadu ku sifeeyaan tii Nabi Muxamed (CSW). Salaaddii marku faaruqay isagoon dhinacnna eegin, waa ka deg deg qolkii uga baxay, anna anfariir iyo dhaban-no-heys iiga tegay.

Gacan-yarayaashiisa mid ka mida ayaa ii gacan haadiyey, ina geeyey qol aad uga ballaaran kii aan fadhiyey oo aan ugu tegay CC/Shakur. Mar dambe ayaan ka war helay inaan ergeyga loo sheegin qofka loo ballamiyey ee uu qolka uga soo tegay inuu aniga ahaa.

Mas'uuliyadda lagu raray ergeyga maaha tu cid waliba qaadi kareyssay, go'aanka loogu aaminayna u eg mid feker badan la geliyey, waayo waa shaqsi ay iiga muuqataay diyaarsanaan, kalsooni, biseyl, aqoon iyo jajabnaan uu ku maa-reeyo xilka iyo cidda loo adeejiyey sabata bixinteeda. Ergeyga, waxa laga dareemayey saameyn ta cuuleyska musiibada iyo ogaanshahiisa sida aaneyn ugu suuroobeyn isaga, qaranka in xaaladda degdeg looga jawaabo, dhaqaale-darrada jirta awgeed.

Abaarta waxa loo qeybiyaa, mid dheer oo muddo jirta iyo mid socota waqtii gaaban. Abaarta hal-ka fasal ku qabsataa, waa loo adkeysan karaa, weliba beeraleydu aad uma dareento, oo waxay cuunaan keykooda. Hadda waa mid dheer, mudda soo jirtay, gobol kasta ee dalkan ka mida maanta Abaar ayaa heysa, haba u kala darnaadeene.

Abaartii, 1991-2011kii, waxay dissay 150,000 qof, oo la badbaadin kari lahaa, haddii dalku leeyahay dowlad awoodle oo dadkeeda iyo dalkeeda mas'uuliyaddiisa dhabarka u ridata, tani taa hore kaba culeys badan. Ururrada samofalka, ayaa looga tegay muuqataa baaxaddaa le, cidna mey badbaadin kareen, waayo, waxa maqnaa, cid hormuud ka noqota gurmadka agaasinkiisa. Maanta, CC/Shakur ayaa horseeda, bilowgana yididiilo fiican ayaa ka muuqataa.

“Wallow aanan wax badan kala socon waxyeellada Abaarta,

Socdaalkii ergeyga ee tabaalada ka jirta B/Barde

haddana waxa aan arkay amaleygu wargeliyey intii ley maga-caabay, waa wax argagax le oo aan la heleyn ereyo lagu sharraxo. Waa ummad muddo dhabarka loo jeedinaayey, dhanna uusan u fayoobeyn, oo aan helin cid ugu yaraan ugu qeylo dhaamisa dunda. Waan u eedoownnay ummad-deena, waa la dayacay” ergeyga ayaa yidhi.

Malaayiin Somaali ah, ayaa maanta ku ceyroobay Abaarta, oo sugaya in la taageero, dowladda iyo shacabka Somaaliyed, howl ayaa u taal, haddii la doonayo in la daba-qabateeyo dadka iyo xoolaha wixii ka haray. Mujtamicii dhaqatada ahaa, ee miyiga ku noolaa, ayaa sabool noqday wixii geeri ka baxsadayna, waxay u soojabeen magaalooyinkii, oo ay saareen culeys ka weyn ka magaaldo qadi karto, waa musiibo kale oo aan Abaarta ka liidan, oo noo martiya.

Abaarta waxyeelladeeda, waxa sii murgiyey, webiyadii lagu fakan jiray oo qallalay. oonka iyo gaajadu isku-si ayey hadda dadka iyo duunyadaba u laayaan. Caruurta iyo haweenkuba ha badnaadaan.

Ergeygu hoosta waxa uu ka xariiqay, in aan laga jibba keeni karin musiibadan baahday, haddii aaney dowladda Somaaliyed qaadan masuuliyadda hoggaaminta dh-aqala-uruurinta, kor-joogteynta iyo hubinta habka loo gaarsiinayo mucaawinada dadka u baahan, si aaney ugu dhicin gacan kale oo leexisa.

Dalku waa qani, in gaajo la maareyn waayo salkeed waa dowlad awoodle la'aanteed. Baahidu, waxay tahay dowlad qorsheysa, falgelisa hannaan qarameed oo wax soo saarka gudaha lagu kordhinaayo, howlgelisa wasaarad-beereed aan ku milmin samofallada shisheeya, oo sida warbixinno soo baxayey sheegayaan qeyb ka ah, in dalku waxbeeran waayo, beeratadiina tuugsi u qaabeeyey halkii beerasho lagu gacan siin lahaa.

Dhulku isbeeri maayo, Baddu kheyraadka soo tuuri meyso, Macdantuna is-qodi meyso, dadkiina waa joogaa. In dadka ilaha isku fillaasho cunto xaqijiya loo duwa ayaa Abaar looga hortegi karaa, keyd cuntana lagu xaqijiin karaa. Waa laakin, marka la helo xukuumad oodda u jiidda danta

gaara, gacan birana isaga qabata shisheeyaha aan danteenna wadin.

Xaqiqa weeyaan in cid dalkan u maqan, oo aan dadka iska le aheyn jirin, waxadse moodda in dalku aad ugu mashquulay siyaasadda, iyadiina weli la xasilin la'yahay. Dadku waxay noqodeen "Hal nin gurrani tumay dhanna uma fayooba". Maanta, waxa la warinayaa in 7.1 milyan oo Somaali ah qarka u saaran yihiin macluul, 3 milyan oo neefna ay Abaartu soo dileysay tan iyo sannadkii 2021kii. Xoola dhaqato ma dhaqna.

Ergeyga gaarka ah, oo ka jawaabayey su'aal aheyd: Ma ku talineysaa in musiibadan iyo kuwa kale ee dalka halakeeyaa loo dhiso hey'ad u gaara? ayaa yidhi; "Waxa dhisan wasaarad iyo hey'ad musiibada qaabilسان، laakin midna facaal maaha, oo haddeyn yihiin marqaati kameynnu ahaaneyn maanta xaaladdan qallafsan ee na hortaal". Mid facaala ha la dhiso!

Ergey Cabdiraxmaan Warsame,

waxa uu Warsan u sheegay in howsha uu wadaayo inta laga baxayo xaaladdan deg degga ah, lana xasilinayo musiibada, dibna loogu qaabeynaayo hey'ad howsha hanata.

AQOOL- XUMO ABAAR GUUREYSA KA DARAN

Mid baa wediintan keenay; "mid la yeeshay, wax ma yeeshaa". Weydiintan warcelinteedu maha mid tuujin-maskaxeed u baahan. Mid la yeeshay, waa mid la addoonsaday. Addoonsigu kaliya maaha in awoddada-jireed la quuto (beer lagugu qoto, cuntada kariso iyo wixii la mida), waa lagu addoonsaday haddaad noqoto mid loo-yeeriya ah oo maskaxdisa la baqtiiyey, inay fekertana loo diiday.

Saan-caddaha wax ka qoray jinsiga Somaaliga, dhiifoonaan iyo garaad sarreyya buu huwiyeey, meelo badan oo taariikhdiisa lagu

xusayna waad ka heli tilmaama-haas iyo qaar kale. Dhiifoonaan iyo garaad-sarreyya ma oggola in lagu yeesho ama loo-yeeriye ahaato. Haddii odhaahda le "dad waa dadkii hore, hadalna waa kii uu yidhi" heshiis lagu yahay, jiilka maanta jooga in la yeeshay markhaatigeed weeye ama kudlad in la yeesho oggol ayaa loo af-duuban yahay!

Sokeeeye-dagaalkii kadib, shirarka siyaasadeed ee na loo xareeyo illaa maanta go'aan cid kale noo qaadatay oo siyaasadeed, dhaqaale iyo bulsho ayaa na la ku raraaa, fulinaana. Tastuurkaa tusaale noogu filan ee noo dhalay 4.5. Mid dhiifoon, garaadkiisuna sarreyyo miyaa oggolaanaya dadkeygu waa Afar iyo badh(4.5)? Maanta waa inanga ku dhaqanna.

Tastuurka Afar iyo badh (4.5) noo dhalay, caddaalad-darro iyo aqool xumaa ka beermay, iyagiina waa kuwa Abaar noogu curtay, Abaarna musiibo qaran, kaliftay in la magacaabo ergey la tacaala iyada. Tastuurka isaga maxaan loola tacaaleyn?

Caruurta ayey Abaartu dhibka ugu badan ku heysaa

SIDEYBEY ISULA FAL-GALAAN 4.5, AQOOL-XUMO, ABAAR

Tastuurku 4.5 xuquuq siman oo wax qeybsi ayuu siiyey, si loo qanciyo xubnaha 4.5, waxay kalliftay in la laba laabo, saddax laabo ama afarba meelaha qaarkood hey'adihii dowladda. Laba gole shacab (325), golaha xukuumadda (80 ama ka badan), tira xad-dhaafa oo agaasimayaal guud, tira xad-dhaafa oo la-taliyeeyaa ah, adigu ii dhameystir.

Miisaaniyadda qaranka, waxa lagu kabaa deyn iyo tuugsi, si aan loo meel deyinna waa ku baxdaa. Wasaarad yar (Ciyaarah tusaale) ayaa waxa jooga wasiir, wasiir-dowlo iyo wasiir-ku-xiigen, agaasimayaal iyo tiro la taliyeeyaa. Marka shaqada dibadda laga dhigo saraakiishan hantidii qaranka ee ay hayeen toodey no-

qotaa, kolkaasaa dowladdu kuwii beddelay ku qalabeysa (gaari, guri, xafiis). Cid ilaalisaa ma jirtaa hantida dowladda, mid loo ciqaabayse ma jiraa?

Waxa la raalli gelyey, oo shaqo loo abuuray shaqsiyaad magaca 4.5 ku yimid, wakiilna ka ah dadweynaha. Gole shacab oo mid looga kaaftoomi karayey ayaa laba laga dhigay-aqool-xumo dhe, gole wasaaradood oo 15 xubnoon lagu dhigi karay ayaa la saddax laabay-aqool-xumo dhe iyo kuwa la mida. Dowladdii ma heli kadho kharsh ay ugu adeegto bulshadii ashkhaastan guriyey khannadii dowladda wakiilka ka ahaayeen, welibana laba laba jago ayaa leysugu daraa. Waa xildhibaan, haddana wasiira iyo wixii ka sii hooyeeya. Garaadkiisu sii maayo inuu kuwa uu matalo mid ka mida oo aan shaqo heysan inuu u tanaasula. Bal sawiro maskaxda sidaa wax u go'aamineysa.

Abaar ma maqnaan kadho marka geedaha la jaraayo, cidna aan loo ciqaabin, Abaar lama dagaal-

lam kadhid haddaanad dhulka beeran, Badda kalluunka kala soo bixin, dhulkana macdanta ka qodan.

Waxa nasiib wanaaga in madax-weynihii iyo wasiirkiisii Koowaad ee ku dhiiraday in gole wasiirro oo kooban la dhiso, uu maanta madaxweyne yahay. Madax-weyne Xasan Sheekhow kartidii aad adiga iyo wasiirkaagii Koowaad Cabdi Faarax Shirdoon ku qaadateen go'aankaas taa-riikhiga ahaa, maanta, maalintaa waa looga baahi badan yahay. Hirgelia oo qaranka u beekhaami inta yaroo la heysto, si ay idinku suurowdo inaad xataa tira yar ka badbaadisaan dad sida ayaxa Abaarta iyo cudurradu u leynayaan. Ergey Cabdiraxmaan Cabdishakur, Warsan waxay kaa codsaneysaa inaad dhambaalkan gaarsiiso madaxweynaha.

Qalinka Nur Cilmi Xalane, Soo saaraha, tifatiraha Majallada Warsan

XOG FAAF-REEBAN HADDII LAGUGU AAMINAY, WADAAJI YAA KU YIRI!

Maxaa la yiraa xog faaf-reeban? Xog faaf-reeban, waxa loo aqoonsan yahay, qeybna ka ah xogta dhaqadhaqaqa ciidamada qaranka, siyaasadda arrimaha dibadda, xog mid ka soo horjeedda looga hortegayo, dhaqdhaqaqa baadi-goobka xogta iyo mid kasta oo dowlad u aqoonsato xogta faaf-reeban.

Sidee loo ilaaliyaa sirta qaranka?

Sirta qaranka, waxa lagu ilaaliyaa, hey'adda sirdoon oo ku dhismeysa axdi-qarameed golaha shacabku meel mariyey. Hey'addaan ayaa qaranka uga wakiila ilaalinta siraha qaranka, saldhigna u ah ammaanka guud ee qaranka. Waa suurowdaa haddii baahi timaado in laga dhinac sameeyo qaar kale, oo isla howshaa qabta. Somaaliyoo kale mid ayaa ku filan.

Hey'addaan howl-wadeennadeeda isla sharciga

ayaa tilmaamaya qorshaha shaqo ee lagu soconaayo, maxaa reeban, maxaase la oggol yahay in la bandhigo. Howl-wadeennadan sina looguma oggola inay xogta hey'adda dibadda u saaraan. Haddii qofku shaqada ka tago ama ka howl-gabo weli sirta ma bixin karo illaa uu hey'adda oggolaasho ka helo maahee, Iyana ma bixiso haddii xogtu weli khatar ku tahay ammaanka qaranka haddii la baahiy. Midka jebiya sharciga, waxa uu muteystaa xabsi dheer, xogaha qaarna dil.

Ma hubo in sirdoonka mid hore iyo dambeba sharci gaara lahaa, ka amniga guud ee

qaranka ayaa lagu maamulayey malaha. Inta sokeeye-isu-dooxa la galay, sannadkii 2009 ayaa la arkay agaasime sirdoon, sharci hey'adda u yaal ee haga inuu jirana u maley maayo, waayo si aan gabbosho laheyn ayaa loo arkaa, mid soo maamulay hey'adda oo ka tannaagoonaya baraha warka laga quuto, oo sirtii lagu aaminay hawada marinaayo, misana hey'addii iyo kuwii ku haray ceebeynaaya.

Midka garan waayey xilkaas culeyskiisa iyo dhaawac faafinta sirtaasi gaarsiin karto ammaanka qaranka, eed male, eeddu, waa ta dusha ka fuusha kii xulay oo

saaray xil uusan/eysan qaadi karin, waana mid ka mida go'aamada qalddan ee loo qaato qaranka hoggaamintiisa.

Haddaan mid xil ballaaran garhaba suraayo, waa aniga ugu horreynta soo mariya sirdoonka, xogtiisana hela, doona xogaxiisa aqooneed, xilkasnnimo, diineed,

dabeecadeed, karti-maamuleed iyo daacadnnimadiisa qarameed, dabeetana golaha wasiirrada ama sharci-dejinta. Sharci-dejintu, waa inayan gacanta uun tagine, su'aalo adag weydiiso ka loo keeno inta aaney fasax siin. Qalinkeygu ha ugu dambeeyo.

Madaxweyne Xassan iyo

wasiirkiisa Koowaad, wadadaa waa inay mariyaan cid kasta oo ay xil u dhiibayaan. Hey'adda sirdoonku kama maarantu sharci ilaaliya xogta faaf-reeban ee qaran, si loo xakameeyo jaantaa-roganta mudada soo taxneyn.

Waxa Qoray: Calis. Dahir

WARSAN
WACYI-GELIN | TOOSIN | DHISID

WAXA LAGA HELIKARAA:

Nabaad Supermarket
(Shaqaalaha), National
Book Centre (Km4)

Universal Bookshop
(Hargeysa)

Al-Risaala Bookshop
(Bossosa)

FOR
ADVERTISING
SPACE
CALL:
+252 616 460 132

Email: warsan54@gmail.com

XUNDHURKA (SHIGELLA)

Juun 18, 2022

Cudurka caan ka ah ee loo yaqaano Xundhur-ta ayaa ah ka maanta aynnu ku falanqayn doono qormooyinka caafimaad ee taxanaha ahaa. Cudurkan ayaa ah mid waxyeello weyn ku haya oo ku soo noqnoqda bulshada ku nool wadamada soo koraya. Cudurkan waa mid ka mida kuwa faafa ee haleela midhicirka.

Caabuqan waxa keena koox isku hayb ah oo (Bacteria) ah oo loo yiqoano Shigella. 1890kii ayaa Bacteria-dan loo aqoonsaday in ay keeni karto xundhurta. Deegaanka halka laga helo iyo nooca ay ka jawaabaan dawooyinka ayaa ah inta badan waxa ay ku

kala duwan yihiiin noocyadeedu. Nadaafad-darrada ayaa ah qodobka ugu weyn ee lala xidhi-idhiyo sababta uu ugu batay dalalka soo koraya. Aadanaha ayaa ah hoyga rasmiga ah ee uu ku aoro-oru kaydka bacteri-dani. Cudurkan ayaa isagu ah mid ku gudba cunto/cabitaan wasakhaysan oo uu qofku qaato ama in uu taabto walax ay bacteri-dani saarnayd dabadeed si sahlan ugu gudbiyo Afka.

Waxa aan la hilmaami karin dukhsiga oo isna walwaali kara bacteri-dan kuna reebi kara cuntada haddii uu gaadho. Bacteria-dan ayaa ah iyadu mid ku

noolaan karta saxarada taas oo qil u noqonaysa sababta nadaafad-darradu qayb weyn uga tahay fiditaanka cudurkan. Bacteria-dan ayaa la socon karta saxarada bukaanka mudo ku dhaw 4 todobaad laga bilaabo marka uu xauunsado. Bacteria-dan ayaa iyadu adeegsan karta sun ay soo saarto oo ay ku weerarto unugyada midhicirka bini-aadmniiga.

Dalalka soo koraya ayaa cudurkani haleelaa sannadkii 163 milyan oo qof, halka ay dunida cudurkan sanadkii u dhintaan ku dhawaad milyan qof. 60% tirada uu asiibo iyo 61% inta u dhimata ayaa ah caruur da'doodu ka yar

tahay 5 jir.

Cudurkan astaamaha ugu mudan ee lagu arko bukaanka waxaa ka mid ah:-

Shuban dhiig leh ama caal

Casiraad/calool xanuun

Xumad

Matag/yalaalugo

Docasho badan

Fuuq bax, keeni kara garaaca wadnaha iyo neefsiga oo bata.

Baadhitaannada cudurkan waxa aalaa la adeegsadaa shaybaadha dhiiga iyo saxarada. In la bee-ro saxarada ayaa iyadu ah mid lama horaana marka aynu joogno baadhitaanka cudurkan.

Daawaynta caabuqan ayaa loo adeegsadaa noocyoo kala duwan oo ka mid ah antibiotics-ka. Muudooyinkan dambe, waxa isbeddel

ku yimi dawooyinkii hore loogu qaadan jirey cudurkan oo ay bacteri-dan iska caabin karto hadda, ka dib markii si aan haboonayn loo adeegsadya.

Inta badan dawada ayaa la qataa mudo 5-7 cisho ah. Dawooyinkan ayaa hoos u dhiga mudada xanuunka, fiditaanka cudurka iyo in ay u soo dhacaan caabuqan dadka bukaanka la nooli. Waxa muhiim ah in qofka fuuq celin loo sameeyo, hadii uu fuuq bax wajaho, isla markaana la maareeyo xumadda. WHO ayaa iyadu ku talisa in macdanta Zinc la siiyo bukaanka mudo 10-14 cisho ah, taas oo caawinaysa fuuq celinta iyo in ay yarayso halista shubanka.

Cudurkan ayaa hadii aan la daweyn keeni karaa dhibaatooyin laf-jab ku noqon kara xaalada bukaanka. Fuuq baxa ayaa weli hogaminaya dhibaattada uu horseedi karo cudurkani. Midhicirka oo sumooba isla markaana balaadha (Toxic Megacolon), midhicirka oo

quba protein-ka (protein losing enteropathy), suuxdin, dhibaato soo gaadha unugyada dhiiga iyo xubnaha oo bukooda ayaa iya-guna ka mid ah dhibaattada laga dhaxli karo caabuqan.

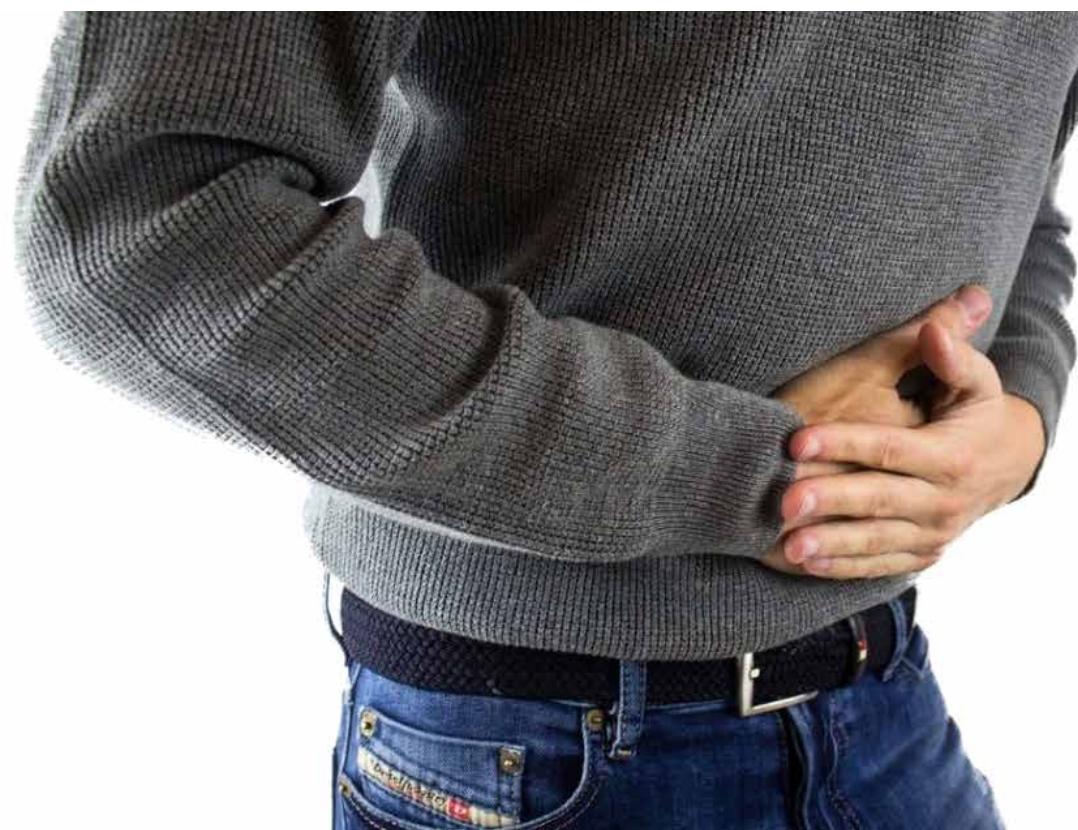
In kasta oo weli lagu foogan yahay talaal loo asteeyey cudurkan hayeeshee, aan weli ifka iman, hadana cudurkan, wixa aad hoos loogu dhigi karaa:-

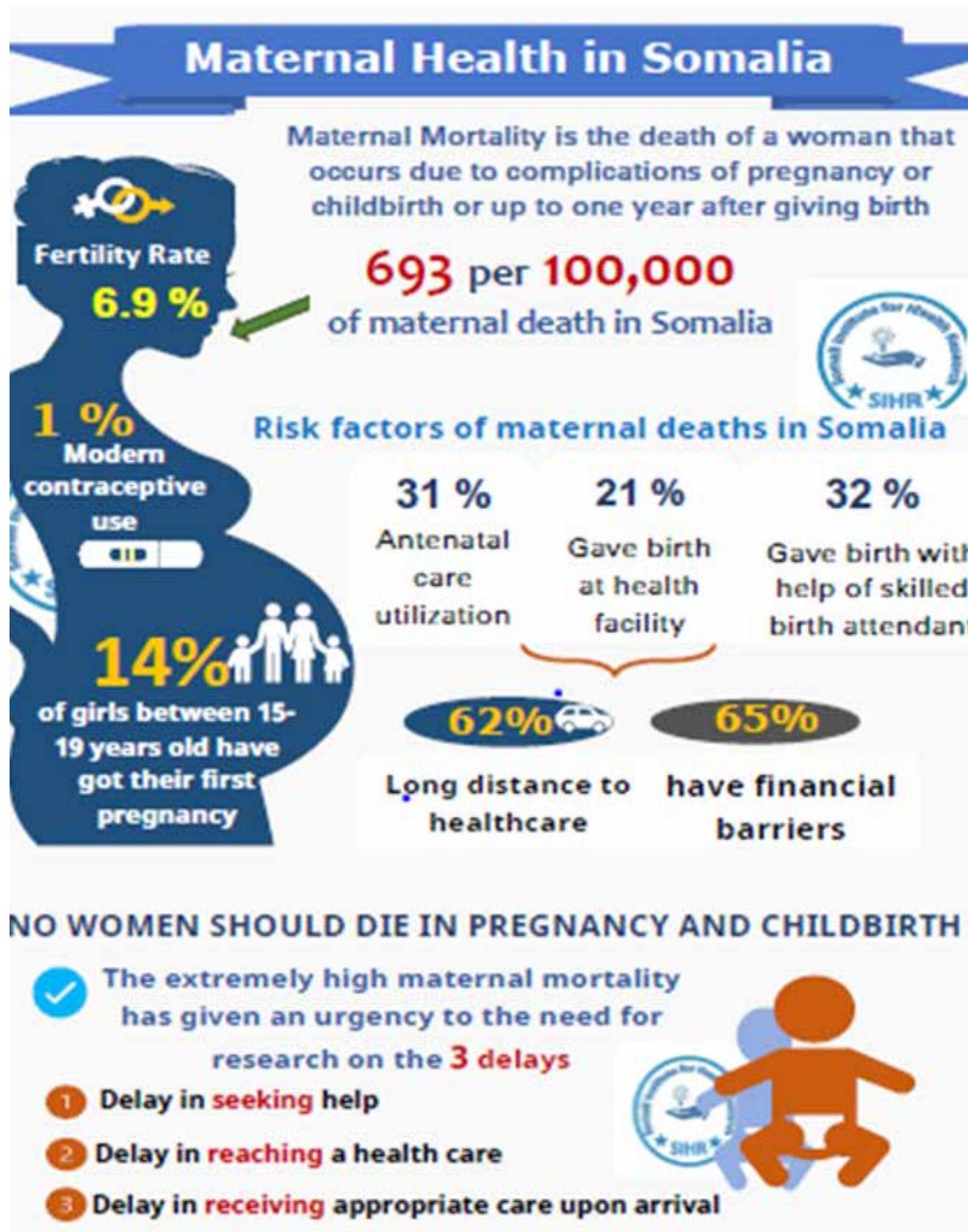
Farxalka oo kor loo qaado.

Nadaafada caruurtta iyo degaanka ku xeeran oo la dhawro Caruurtta shubanka leh oo laga joojiyo in ay tagaan dugsiyada ama goobaha caruurtu ku kulmaan

Fayo-qabka biyaha oo la sugo In aad loo dhawro nadaafada goobaha lagu dabaasho

Waxa Diyaarisay Deeqa Aadan
Email:deeqadahab17@gmail.com

Madaxweyne ka ilaasho maskaxdaada kuwa raba iney ka dhigtaan qashin qub

Saturday May 21, 2022

Madaxweyne Xassan Sheekh, waxaa ku soo xoomay dad leh talaan ku siineynaa, dadka talada bixinaayo qaarkood wax ayan aqoon ayey ka tala bixiyaan.

In ka yar hal usbuuc, waxaa toos talo u siiyay in ka badan 11.000 qof, si dadbanna waxaa isgaarsinta u soo marsiisay ugu yaraan 30.000 qof.

Dadka qaar waa sida dhakhtarka Cilm-i-nafsiya oo kale. Macluumaadka uu rabo inuu gudbiyo ayaa isaga xanuun ku haya, marka uu gudbiyo, waxa uu dareemaa in xanuunkii daayay, oo culeys ka degay uuna caafimaaday.

Dadka talada bixinaayo qaarkood wax ayan aqoon ayey talo ka bixinayaan. Kii Beeraha bartay waxa uu talo ka bixinaa nabadgalyada,

kii nabadgalyada bartay waxa uu talo ka bixinaa ganacsiga, kii makaanik ahaa, waxa uu talo ka bixinaya siyaasadda, Tagsiile isagu wax kasta ayuu talo ka bixiyya.

waxa kale, oo jira kuwo, talo ku bixinayo qof aynan si dhab ah aqoon fiican ugu leheyn iney amaanaan, kuwo kalena qof ay iyagu necab yihiin ayey ku dirayaan madaxda. Waxaa kaloo jiro, kuwo wato talo qorsheeysan oo ey ku marin habaabiyaan madaxda.

William Churchill oo ahaa ra'iisul-wasaarii hore ee Ingriiska wakhtigii dagaalkii 2aad ee aduunka, ayaa lagu yiri; iyadoo la duqeynaayo caasimadda dalkaaga oo la wareersanyahay ayaad haddana gaartay go'aamo wanaagsan oo dalka lagu badbaadiyay. Sidey ku dhacday, waa maxaay sirta ka dambeeyso? waxa uu yiri;

"Wax weyn ma ahan, saacado badan ayaan hurdayay, si aniga oo degan aan go'aan u gaaro, intii aniga oo dhafray oo maskaxda ka dhalay aan go'aan gaari lahaa".

Haddii aad madax tahay, xil kasta oo aad heeyso, maskaxdaada ka ilaasho kuwa rabo iney ka dhigtaan qashin qub.

Qore: Yahya Amir

Maan la Heshiinno Shabaab!

Maaalkan, waxa la qoray, Disembar 2018kii, ku-xi-geenka tifatiraha guud ee Majallada Warsan ayaa u arkay inuu weli bulshada waxtar u leeyahay.

Waxan ka soo qaadannay bogga Yusuf Garaad, isagaana qoray. <http://yusuf-garaad.blogspot.com>

Ciidanka Shabaab badankiis waa dhallinyaro Soomaaliyeed. Waa dhallinyaro uu gabay qarankoodu. Waa dhallinyaro ku dhashay ama ku barbaaratay iyada oo uu maqan yahay qaran suga amnigooda. Waayay Dowlad siisa adeeg waxbarasho iyo mid caafimaad. Aan helin hey'ado u abuura fursado shaqo. Aan arag adeeg garsoor oo cidda ku xad gudubta uu isaga qaban karo.

Waa dhallinyaro loo diiday ni-daam u suurta geliya in ay cod-kooda ku cabbiraan doorasho degaan iyo mid qaran oo hadba qofka ama xibsiya ay doonayaan ay ku taageeraan. Waa dhallinyaro uu qaran burburka nagu dhacay u diiday nabad iyo nololba.

Intas oo dhan waxay noqotay in iyaga loo daayo in ay is dabbaraan. Waxay ka mid yihiin malaayiinta dhallinyarada Soomaaliyeed ee dacdarreysan. Qaarkood waxay ka qeyb galeen dagaallada noocyada kala duwan ee dalka ka dhacay. Qaar kale, waxay noqdeen burcad badeed. In badan ay iyaga oo qax ah ayay badaha isku qaadeen kuwaas oo qaar badani ay ku naf weyneen. Qaarkood ay xeryo qaxooti oo aad u nolol adag ay ku qaateen tobannaan sano. Qaar badan lagu soo dhoweeyay xabsiyo dalal shisheeye.

Intooda dadaashay ee Ilaaheey u suurta geliyay in ay xaalad

adag ay wax ku bartaan, in yar oo nasiib leh ayaa shaqo heshay. Inta kale ayaga oo shahaaddo Jaamacadeed ama laba haysta ayay ku shaqo la' yihiin dalka gu-dhiisa. Waxaas oo dhan waxaa sabab u ah Qaran burburka dalka ka dhacay. Kaas oo aanay wax mas'uuliyyad ah ku lahayn dhallinyarada maanta joogtaa.

Meesha Bannaan Buuxi

Kaalintii ay gabtay Dowladda Soomaaliya oo hawada ka maqnayd ugu yaraan toban sano, waxaa u loollamay in ay buuxiyaan kooxo kala duwan. Qaarkood waa wadaaddo ay qaarkood isku dayeen in ay wax ka qabtaan baahida waxbarashada. Qaar kalena sugidda amniga iyo

garsoorka. Waxaa iskaashaday wadaaddo ay qaarkood qabaan afkaar aad u durugsan iyo kooxo ajnebi ah oo dalkooda dembiyo ka soo galay oo gabbaad iyo markii dambe saldhig ka dhigtay dalkeenna.

Kooxda dambe sababta ay dalkeenna u xusheen waxay ahayd in ay ka faa'iideystaan maqnaahaha awood dowlaadeed oo ka hor istaaga. Dhallinyaro badan oo Soomaaliyeed oo arka caddaalad-darrada ku haysata dalkooda gudihiisa ee Soomaali ama ajnebi u gaystay, maqla caddaalad-darrada ku dhacaysa muslimiin ku sugar degaanno kale oo caalamka ah, waxaa loo jeedsiyyay in sida keliya ee caddaalad ay ku heli karaan ay tahay qori caaraddiis.

Waxaa la tusay in ay sidaas guul ku gaari karaan. Haddii lacalla ay militeri ahaan ku guuleysan waayaanna aakhiro Allah ku abaal marin doono Jannada. Dhallinyarada ku jira howlgalka noocas ah, waxaa ku goobtay amni darro joogta ah iyo caddaalad darro la deristay. Cidda keliya oo wax u sheegtaana waxay ku akhrineysaa afkaar xag jir ah, midka keliya oo wax siyyaana wuxuu siinaya tababar sida qof ama wadar-qof loo dilo iyo aaladdii lagu dili lahaa.

Waxaas oo dhan waxaa u sabab ah in qaranku uu gabay mas'uuliyyaddii ka saarnayd ubadkiisa ee xagga sugidda amniga, barbarinta iyo ka ilaalinta in niman caalamka la doondoonaayaay ay u helaan in ay u noqdaan macalimiin lagu daydo.

Caddaalad-darro Bulsho

Waxaa co-laadda Shabaab sii soofeyay caddaalad-darrada bulsho ee Soomaalida dhexdeeda ah ee lidka ku ah diinta Islaamka iyo ilbaxnimada casriga ah sida dadka lagu takooro dhalashadooda iyo dulmiga saami qeybsiga siyaasadeed ee qabaa'ilka qaarkii lagu hayo. Dulmigaas oo mar kastaba ka jiray dalka Soomaaliya wuxuu ugu sii darnaa tobankii sano ee xigay burburka Dow-

ladda.

Doodda Shabaab waxaa iyagu-na qil u doonay falal xad gudub ku ah xuquuqda aadanaha oo ay ciidammo ajnebi ah ama wakiil-ladoodu ay ka geysteen dalka Soomaaliya gudihiisa xilliyo kala duwan.

Dowladdii ay fashilaaddeeda iyo maqnaashaheedu eeddaas geysteen, marka ay hadda soo naaxdo, ee ay billowdo in ay isku daydo in ay amniga sugto caddaaladna raadiso, sax ma tahay in ay isla dhallinyaradii ay gabtay ay ku tilmaanto dembiilayaal? Weliba dembiilayaay tahay in wadajir loo laayo ama la soo qabqabto si mid-mid loogu toogto?

Marka dhallinyarada noocas ah la wajahayo, maxaa Qaranka la gudboon?

Wadahadal, Qarax-joojin iyo Is-agarad

Waxay iigu muuqataa intii dhallinyarada Soomaaliyeed ee Shabaab ku jira laga horgelyn

lahaa dhallinyaro Soomaaliyeed oo ciidan ah, oo markaa ay dhallinyarada Soomaaliyeed isku dhammaan lahayd, in ay waa-jib tahay in laga fekero in la helo hab loo kala badbaadin karo dhallinyarada.

Waxaan ognahay in isu geyn dhallinyarada Soomaaliyeed ay ahaan karto cudud Soomaaliyeed, ayada oo isla markaasna la xaqi-jinayo in khatarta Shabaab laga badbaado amaba dhammaanteed la soo afjaro.

Waan ogahay oo waa wax sahan in afka laga sheego, xaqiijintuse ma sahlana. Laakiin waa ayo qofka u haysta in qaran burburka nagu dhacay xal loo helo in ay tahay howl sahan? Xalku kuma imaanayo in annaga oo aan si cad uga doodin, aragna sida ay xal u keeni karto aan soo minguurinno siyaasadda dalal kale ay Shabaab kula dhaqmaan.

Shabaab badankeed waa Soomaali. Cidda uga badan ee ay dilaan waa Soomaali. Cidda ay nabad iyo horumar ka hortaagan yihiin waa Soomaali. Waxaa waajib nagu ah in aan helno hab aan ku

qanacsan nahay in aan wakhtiga ugu yar ku gaari karno in aan dhibkooda ka gudubno, iyagana inta ugu badan aan ku badbaadin karno maaddaama ay mas'uuliya-di naga saaran tahay oo ay yihiin dhallinyaro Soomaaliyeed oo uu qaranku gabay.

Aragtideydu waxay tahay in si dhab ah looga shaqeeyo in Shabaab lala galo wadahadal ujeeddadiisu ay tahay in lagu soo xero geliyo intooda Soomaalida ah.

Waan ogahay in ay Dowladda hadda jirta iyo Dowlado ka horreeyay ay ku baaqeen in Shabaabkii isa soo dhiiba la cafin doono. Laakiin waa kala laba in idaaca-daha laga sheego in Shabaabkii isa soo dhiiba la cafinayo iyo in si dhab ah looga shaqeeyo in dhal-linyarada Shabaab ku jirta la helo waalidkood iyo walaalkood, la

helo "Shiyuukhdi" wax bartay, in la helo saaxiibbadood. In intaas oo dhan lala kaashado in ay badbaadiyaan naftooda iyo tan wa-laalahooda Soomaaliyeed.

In marka lagu qanciyo in ay soo laabtaan, haddana si tifatiran loogu sheego sida ay u soo laaban karaan iyo meesha ay ku laaban-ayaan. In loo diyaariyo barnaamijyo u abuuraya fursado. Intaa wixii ka dambeeya in ay helaan xuquuqda muwaaddin kasta uu leeyahay ee datruurku uu u og-golaanayo.

In Madaxda al Shabaab ee Soomaalida ah lala furo wadahadal si qoto dheer oo miisaaman looga fekeray, ujeeddaduna ay tahay in marka hore la gaaro xab-bad iyo qarax-joojin marka xig-tana lagu gaaro is afgarasho si loo kala badbaado loogana wada qeyb qaato dib-u-dhiska dalka.

Dulucda qoraalkeygu waa in aan xakameyno carada ay nagu khas-bayaan wiilasha is qarxinaya ee isku dhex qarxinaya shacabka. Laynaya dad ehelkooda ah oo aan waxba galabsan welibana aanay aqoon.

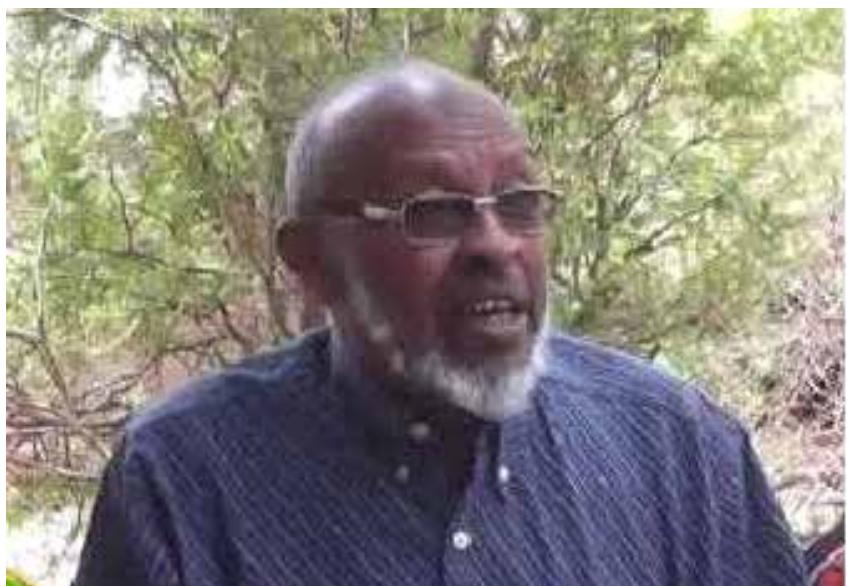
Waa in aan fahamnaa una xan-uunsannaa midka isqarxinaya laftiisa ee naftisu ay xabbadda la qimaha noqotay. Waa in aan ka fekernaa in aan isaga badbaadino, si ay bulshaduna uga badbaaddo.

Tallaabo wax ay tarto mooyee aan waxba dhimenyn oo laga bil-laabi karo waxay tahay in marka hore ay Dowladdu joojiso toogashada dhallinyarada Soomaaliyeed ee Shabaab ka tirsan ee xabsiyada ku jira.

Qalinka: Yuusuf Garaad Cumar

Yaa Qarka u Saaran Xabaashii la Qoday Nus Qarni ka Hor?

Abriil 29, 2022

"Kululaatay Soomaalidii Kebeddu saarayde, Kari Waaye kuwii lahaa Koloni weeyaaane"

Waa Ereyadii marxuum Maxam-uud Ducaale oo magaalada Ad-dis Ababa ku noolaa, markii ay neecowda xornnimo heerkii ugu sarraysay ay ka gaadhay deegaanka Somaaliyeed iyo Qaarada Afrika.

Dhallinyaro, ma ogтииин in xilli-

gaa neecowda xornimo ka dha-caysay Qaarada Afrika, inay ku jirtay maalintii ugu madoobayd ee abid soo marta Shacbiga Jam-huuriyadda Somaliland. Waa maalintii aan xornimadeenna u hurnay sidii loo rumayn lahaa ri-yada Soomaali weyn.

Waa maalintii Sakaafadda ca-alamku nagu tilmaantay in aan nahay dal iyo dad diiday inay no-qdaan Jamhuuriyad Madaxban-naan. Waa 1-dii July 1960kii. Waa maalinta lagu tilmaamay inay ahayd maalinta is-raaca labadii gobol ee ugu horreeyey deegaan-nada Somaaliyeed ay xoroobeen. Hase ahaatee, waa maalintii dha-qankii madaxdii Soomaaliya ay xabaasha u qodeen himiladii Soomaali, meel kasta oo ay joogto, waana maalintii kafanka loo tolay riyadii Soomaali weyn.

Waa maalintii dhaqankii madax-da Soomaaliya ee wacyiga siyaas-adeed ee caalamka iska indho-tiri-yeey ama aan aqoonta u lahayn ay seeska u dhigeen sababihii dhal-ley in Somaliland la soo noqoto xornimadeedii. Xornimadaa oo ay u gashay halgan hubaysan oo aad u qadhaadh, waana maalintii aragtidii fogeyd ee Somaliland ay warbaahinta caalamku ay khalad ka fahmeen.

Dhallinyaro, maalintaas madow waxa ka dhashay in Somaliland u hurtay saddexda jago ee dal ugu sarreeya, waxaanay taasi dhaxal siisay inay afar xubnood oo kaliya ku yeelato Golaha Wasiirada.

Marxuum Axmed Keyse oo noq-day wasiirka Beeraha, kormeeki-isii ugu horreeyey ee uu ku soo maray Beerihi Jilib, Jamaame iyo Koonfurta Somaaliya, wuxuu arkay inay gacan shisheeye ku jiraan, Somaalidii ka shaqeynay-sayna si aadmiiNnimada ka baxsan loola dhaqmayo.

Warbixintii socdaalka markii uu

golaha wasiirada ku soo celiyey, qorshiisiina u soo bandhigay, waxay ku tilmaameen "Waa Somaali qaldaane' ha la yaabina". Siduu maalintaas Somaaliya uga baxay Axmed Kayse, waxa uu dalkiisa Hooyo oo Jamhuuriyadda So-maliland ah uu yimid kadib markii ay xornimadeeda la soo noqotay.

Dhallinyaro, doorashadii 1967-kii dhacday, waxa ra'iisul-wasaare loo magacaabay Alle ha u naxa-riistee marxuum Maxamed Xaaji Ibraahim Cigaal. Tallaabooyinkii uu qaaday waxa ka mid ahaa; in bulshada Somaaliyadii Talyaani-gu u talinayey qaybo bulshadeeda ka mid ahi in xuquuqo badan oo ka maqnaa inuu wax ka qab-to. Tallaabooyin kale oo aanay jeclaysan kuwii tagri-falayey maamulka wax buu ka qabtay, waana arrimaha ay ka dhasheen in markuu madaxweyne Cab-dirashiid Cali Sharma'arke la dilay dalka ay ciidammadu afgambi ku qabsadeen. Inkastoo ay yidhaa-daan wuxuu ahaa kacaan.

Dhallinyaro, golihii Sare ee ka-caanka ee Maxamed Siyaad Barre madaxda u ahaa, waxa ku-xigeen u ahaa Jaamac Cali Qoorsheel oo u dhashay Jamhuuriyadda So-maliland. Dhallinyaro, in aanay Somaaliya waxba u oggolayn So-maliland, waxa caddayn u ah, in muddo sannad ka yar gudaheeda lagu eedeyey in kaligii isku day-ey inuu afgambi ku sameynayo. Askari qudha ama shakhsii kale oo eedayntaa lagu daray haba yaraatee may jirin.

Dhallinyaro, waxa ka sii yaab badnayd in mudaharaadkii ugu weynaa ee sannadahaas uu ka dhaco magaalada Muqdisho, iyadoo la taageerayo eeddaas beenta ah oo ku salaysnayd in xilka madax-weynenimo laga ilaaliyo qof u dhashay Somaliland, haddii uu Siyaad Barre dhinto ama hawsha qaban kari waayo.

Dhallinyaro, waxa maalintii ma-doobayd ka dhashay, waxa ka mid ahaa:

- NFD oo afti laga qaaday, natijadeedu wax kasta oo ay ahaan lahayd, waxay no-qotay mid aan waafaqsan-ayn aragtida siyaasadeed ee dalalka horumaray ka qabeen qaab maamuleedka Somaaliya.
- Dagaalkii Itoobiya iyo Jam-huuriyaddii dimuqraadiga ee Somaaliya 1977-1978 dhex maray, dalalka Ruush-ka iyo Kuuba si cad ayey ula safteen Itoobiya. Saaxibadii Somaaliya wax ka filaysay-na faraha ayey ka laabteen.
- Jabuuti oo la filayey inay noqoto dalka saddexaad ee is-raaca ku biira, waxay ku waayo-aragtay waxa So-maliland qabsaday. Waxay ka guurtay magacii Somaali. waxay la baxday deegaanka Ciise iyo Canfar, ugu dam-bayntiina waxay qaadatay Jamhuuriyadda Jabuuti.
- Somaliland soddon sanno ka bacdi, halgankii ay gashay iyo la soo noqoshadii xorn-imadeeda horumarka ay gaadhay dunida kama qar-soona maanta.

Waxaan leeyahay maamulka Villa Somaaliya ee magaala-da Muqdisho, 61 sannadood ka hor xabaashii uu u qoday shan-ta deegaan ee Somaaliyeed, afar ka mid ahi way ka nabadgaleen. Waxa maanta xabaasha qarkee-da saaran Somaaliya oo kaliya, waxaanan uga baqayaa in taliska maantu sabab u noqdo in maga-ca Somaaliya laga waayo kharii-dadda adduunyada.

Suxifi Xuseen Cali Nuur, Hargey-sa

Ha soo dhawaysan lahaydaa!

Juun 12, 2022

Nin karti iyo dadaal badan baan ku ogaa. Nin faraxsan oo weji furan baan ku aqaanay. Ha yeeshee maalin dhawayd baan la kulmay isaga oo wajijiisa murugo badani ka muuqato. Welwel buu qabay qariyey waji furnaantii looga bartay. Bariido ka dib, siday wax u jiraan haddaan warsadayna sheekadan buu iiga dhacay.

"Xafiiska soo dhaaf, muftaaxanna iska wareeji iyada oo la i leeyahay uun baan ku war helay." ayuu ku bilaabaya. "Maamulaha guud ee shirkada ee sidan ku dhawaaqaya, waxa barbar taagnaa wil kuray ah oo markan u diyaar ah inuu shaqada igala wareego." ayuu ku sii daray.

Afartii sano ee u danbaysay ganacsii gaar loo leeyahay ayuu mas'uul ka ahaa ninkan ii warra-mayaa, waana lagu badhaadhey. Muddo markii ganacsigu furnaa balse dhib badan laga la kulmay la qabsiga suuqa ayaa xilka ninkan loo tirihey. Inkasta oo suuqsumo badani jirtay, mas'uulkani ma dadaal yaraysan. Shaqada badan, tacab, karti iyo aaminaad ayuu soo bandhigay. Shaqada ayuu dardargaliyey, shaqaalaha ayuu tayeeyey, macmiil badan ayuu

soo xidhay, faa'iido fiicanna waa soo saaray. Horumar fiican ayaa la xaqijiyyey. Waa lagu reeyey, isagunna waa ku reeyey.

Toban bilood ka hor uun buu guursaday; ilmihi curad ayuu naawilayaa oo dariiqa ku soo jira. Shaqada oo meel fiican haysata, ayuu maamulaha guud keenayaa kurayga cusub oo marka hore lagu sheegay gacanyare, shaqada inuu bartana la rabo.

Ninkan oo aan aqoon fiican isku leenahay ayaa ii balballaadhiyey sida uu shaqadiisii ku waayey. Waan ogaa marka hore in shaqo wanaag astaan u ahayd, isla markaana laga jeclaa gooba-ha shaqada. Balse, kuray uu tababaray ayaa haddeer lagu bedelay.

“

Ruux aad wanaag u fashay, balse isagu xumaan kuugu doorshay, wax uu isyeello ma ogiye, wax kale taransan maayo

Kurayga laftiisa, jeer oo aan shaqo xumaan laga ga soo caban, saa tababarihiisa ayuu la dhaqan yahaye, sida la sheegay, dadka war-ka badan ayuu ahaa. Inta badan sheekooyin iyo war ayuu kala gudbiyaa. Dabakaayo meheradda ku xidhnaa muddo dheer, ha

yeeshee markii danbe kuwo kale u wareegay, inuu isagu u sheekoxumeyey ayaa gadaal laga soo ogaaday. Go'aanka shaqo ka fadhiisinta ee maamulaha guud qaatawaxa la isku raacay inuu salka ku hayo warxumo is urursatay, inteeda badanna dhinaca wiilkan ka tagtay.

Ninkii ganacsiga hore mas'uulka uga ahaa amakaag ayaa ka soo hadhay. Waxa isku qaban la'sida uu u soo dhaweeeyey shakhsigan, u tababaray, ugu hagarbaxay iyo dhabarjabinta uu ku kacay. Mar aan dheerayn oo xaalad dh-aqaalexumo la soo gudboonaatay kurayga, taageero dhinaca saaxiibkiisa shaqada ka timi, jirtoo aanu wax buuran ku dhaamin, inay dhiidhida ka saartay ayaa la soo weriyey. Kii sidaa ahaa ayaa dabin kuu loogay oo in dibadda laguu tuuro ka danbeehey ayuu la dhakafaarsan yahay. Ha soo dhawaysan lahayda! Booraan haddimo ha qodin, haddii aad qodanna ha dheerayn, ku dhici doontaanna mooyee, ayaa maankiisa ku soo dhacday. Kuraygu inuu booraan haddimo qoday way u muuqataa, inuu ku dhici doonaana wuu u badinayaa. Kaliya goorta uu ku dhici doono ayuun buuna hubin.

Markii aan dhegaystay warkii-sa, xog hore oo aan hayyna ku darsaday, hadal waano iyo dejin u badan ayaan dabada u qabtay. Waxaan xasuusiyey mar had-dii uu shaqadiisa sidii ugu wac-nayd ee suurtagal ahayd u gutay, shaqoxumo iyo tuugonna aan lagu soo eedayn, waxba inaanay ka xumaan doonin, gaar ahaan imika oo uu aad u fahmay sida suuqu u shaqeyyo. Waxaan ugu daray inuu yahay nin dun fiican oo dadrimo wacan, sidaas darteedna uu liibaani doono. Haa si-daas ayaan ugu qalbiqaboojiyey.

"Wanaag aad ruux kale u samayn kartid, waligaa ha yaraysan. Dhib aad dadka ka dhawrto ayaa adi-gana samaan oo dhan kuu hors-eedaysa ee ogow" ayaan ugu sii daray.

"Ruux aad wanaag u fashay, balse isagu xumaan kuugu doorshay, wax uu isyeello ma ogiye, wax kale taransan maayo" ayaan mar kale caloosha ugu sii adkeeyey. Tusaalayaal tiisa la xaal ah, go-objoog aan u soo ahaa oo waayo-aragnimadu i bartay ayaan isku daba galiyey. Dareemay inuu ha-daladaas ku diirsaday oo yididdii-

lo cusubi ku dhalatay. In kasta oo kuraygu xumeeyey, shirqool shaqo ka saarid ahna u soo maleegay, mas'uulkii hore ha-deer ma niyad xuma. Dabcan wuu ka xumaaday in ruux uu ku soo tabcay sidaa abaal laawe u noqdo. Abaal laawe kaliya maahee, waliba xasadnimonna ku darsado. Balse wuxuu ku niyadsan yahay in mustaqbalkiisu iftiimayo. Anna waxaan ugu sii daray, inaanay la yaab ahayn, in mararka qaar, ruux dadaalkii xagaldaaco, laakiin aanay inta badan dhicin in ruux hungoobo inta daacadnimadu mabda'a aan salguurayn u tahay

dhammaan hindisayaashiisa iyo habdhakankiisa ba.

Isaga oo farxadda iyo dhoole-adaynta wajijiisa ka muuqataa aanay qarsoomi karin, ayuu ii xaqijiyyey inaanu hadda wixii dha-cay isku sii shuqlinayne, hore uu uga sii soconayo. Wixii horena uu ku dhaafayo; sida kuraygu ku danbeeyo, ciddii waqtii ku simo, sannado way ka sheekayn.

WQ: Cabdiraxmaan Aadan Maxamuud
E-mail:-abdirahman.adan@gmail.com

AQOONTA AAN LA DHEEFSAN

08, 5 2022

Waxad waxbarashada dhiganaysay 12 sano, haddane waa aad dhamaysay, Waxa uu iskuulkaagii ahaa, goob lagugu baro maadooyin aadan xiisayn, kuwa aan waxba kuu soo kordhinayn oo aad maantaba waxba ka xasusan. Sidoo kale, waxa laguugu ababiyay in maadooyin aadan shaqada

ku lahayn xifdiso, si aad imtixaanka dhibco sare u keentid. Sannaha aad ku jirtay waxbarashda, yoolkaaga ugu wayni waxa uu ahaa inaad ugu danbayn heshid "Shahaadada Dugsiga Sare"

12 sano ka dib, waxad waxbarashada dhamaysay adiga aan xirfad laheyn, waayo, sannadahaasi waxay kaaga lumeen maaddooyin mustaqbalka noloshaada aan waxba ku soo biirin doonin.

Haddii ardaygu ku dhaco hal ama labo maaddo oo ka mid ah maadooyinka tirada belay, sidaasina uu ku haro, waa lagu colaadin oo lagu ceebaynayaa, waxa uuna mudanayaa in hoos loo fiiriyo oo la tuso liidnaan ayada oo aan xaaladdiisa, si gaara loo qimaynayn.

Waxa ay canaan kaga imaanaysaa iskuulka iyo waalidka ba, cid u dhimrinaysana ma jirto, sababtoo ah waxa uu natijo wanaagsan ka keeni waayay imtixaanka, kaas uu ku heli lahaa "Shahaadada Dugsiga Sare" Halkaasina waxaa ka dhasho in qaar ardayda ka mid ahi ay naceeb qaadaan, is-ciilaan, waxbarashadii ay rejada ka lahaayeen ka jeesadaan, kadibna nolol aysan waligood jeclaysan uu waqtiga ku qasbo ay la daris noqdaan.

Waxa aad iskuul dhiganaysay 12 sano, haddane waxa aad dhamaysay adiga oo aan fahan ka haysan ganacsiga, fikrad ka haysan Biraha iyo Beeraha, fikrad ka haysan nolosha, fikrad ka haysan teknolojiyadda casriga ah. Midda ugu duran waa in aad 12 sano waxbarasho ku soo jiray, misana wax xirfada oo aad noloshaada ku maareyso kala imaan..

Taas baddelkeeda, waxa aad soo baratay oo aad xifdisan tahay, aqoon aan noloshaada faa'ido gaar ah aan u lahayn. Waxa aad xifdisan tahay; tirada ilkahaaga, tirada ilkaha ariga, midibba-

da, wabiga Shabeelle iyo Jubba midka dheer? Waxa aad welii xifdisan tahay oo lagu soo baray; waa maxay Biology? Waa maxay Chemistry? UN ka iyo Ururka Jaamacadda Carabta goormee la asaasay? Sheeg madaxwaynahii ugu horreeyay ee Maraykanka? Waa kuma Mustafa Attaaturki? Sheeg midabka calanka Turkiga? Maxaa laga soo gaabiyyat AU? Waa kuma Hitler? Sheeg Buurta Afrika uga dheer?

Ogaalkaaga in lagu kordhiyay wax aadan hore u ogayn ma dafiraayo, balse is waydii qofka sidaasi wax kuu bartay wax-soo-saarkiisu waa sidee?! Waa sida kunteenar ku raran aqoon aan faa'ido gaar iyo mid guud ba u lahayn (Container of Useless Knowledge). Qofka sidaasi wax ku bartay, waxa uu xanbaarsan yahay aqoon uusan adeegsanayn, aqoon aan noloshii-sa iyo hab-fikirkiisa wax is-baddel ah aan ku lahayn, waa aqoon uu

“

**Iskuuladdu
waa dayeyn,
dammiinnimaday
dhigaan**

xafiday, wax intaa dhaafsiisan uu qofka garanayn kana heleyn.

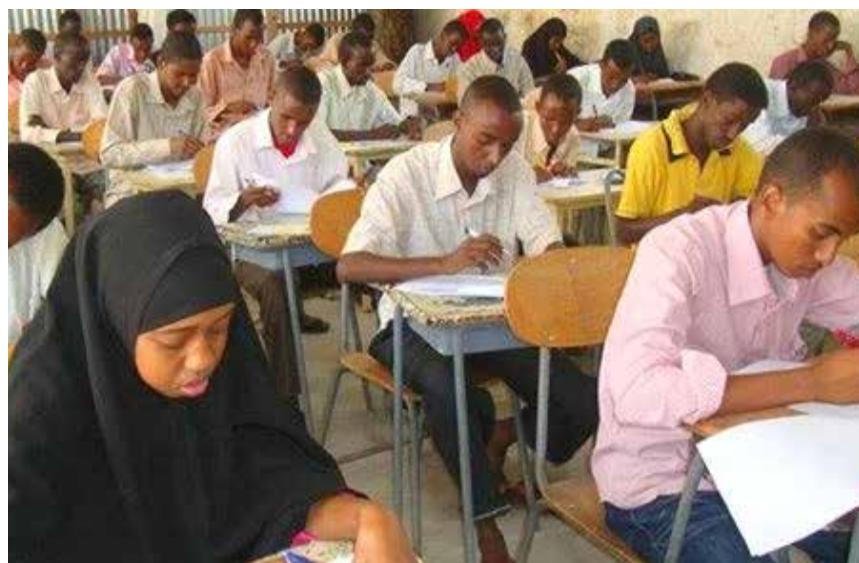
Qofka sidaasi wax ku bartay, waxa ay xannibaad ka saaran tahay in uu FIKIRO, hal'abuur gaar ahna uu yeesho, waayo; waxaa sannado badan maskaxdiisa lagu ababiyay kaliya inay wax xafiddo, kadibna qaar ay maskaxdu kaydiso halka qaarna ay sii dayso. Waxbarashadu sidaasi ma ahan, waa in la dheefsan karo oo qofka ay gaarsiiso heer uu fikiro, waxa uu bartayna uu nolosha ku la tacaali karo. Waxbarashadu macna ma yeelatto, haddii aadan garanyn sida aad noloshaada ugu adeegsan lahayd.

Waxaa jirta dood adag uu Abwaan Hadraawi furay, welise aan cidna ay halkaa ka qaadin, Hadraawi waxa uu leeyahay: "Iskuuladdu waa dayeyn, dammiinnimaday dhigaan". Dugsiyada nidaamka 12ka sano leh, waa cuuryaamin maskaxda ardayga oo u ma oga-laadaan in uu si madax-bannaan u fikiro, ee waxa qasab ku ah in uu maadooyinka tirada badan uu hadba mid uu xifdiyo, si uu imtixaanaadka darajo wanaagsan u keeno, shahaado sarena loo siiyo. Waa intaa.

Dugsiyada waxa ugu wayn ee lagu barto, waa qoraalka iyo akhriska, haddane ardaydeenna badigood waxa ay dugsiyada dhameeyaan, ayaga oo aan lahayn caado akhris iyo mid qoraal. Maxaynu barannay marka! Sida uu Abwaan Hadraawi xusay miyaysan dammiinNnimmo dhigayn dugsiyaddeennu?

Intaa ka soo gudub, ardayga Soomaaliyeed ee haysto [Shahaadada Dugsiga Sare](#) ma i-waydiisay

waxa ay u goyo shahaadadaasi? Kaliya waxa ay u goysaa in uu jaamacad aan dugsiga wax badani dhaamin, oo aan lagu carbinayn sida uu u fikri lahaa uu ku tagi karo. Muddo 12 sano oo daal ah ka dib, [Shahaadada Dugsiga Sare](#)

Julaay - Ogosto 2022

intaa ka badan inta ay u goyo waa ay yar yihiiin, oo ma badno. Maxaanu dheefnay marka, haddii shaqaallnimmo xitaa ayaysan [shahaadada Dugsiga Sare](#), arday walba u goyn Karin.

Nidaamka waxabarashada dugsiyada ee 12 sano ah, waxa lagu bartaa, sida lacagta loo xisaabiy, laguma barto sida lacagta loo sameeyo. Dugsiyada nidaamkaas leh waxa lagu bartaa oo ay kuu diyaarinayaan, sida shaqaale lagu noqdo, shaqana loo codsado, kuma barayaan sida shaqo loo abuurto oo la is kugu filnaado.

Waxa dugsiga aad ku baratay noocyada dhirta, balse laguma barin dheeftooda oo maanta ma dheefsan kartid. Waxad xasuusan tahay dhirirka Xeebta Somaaliya, balse laguma barin sida aad u dheefsan lahayd. Waxa ay ku bareen sida aad wax u xasuusan lahayd, waxna u xifdin lahayd, balse kuma aysan barin sida aad u FIKIRI lahayd.

Inkasto oo nolosha waxbarashada dugsiyada ee 12 sano ay sidaasi tahay, haddane dugsiyada Somaaliya, ugu yaraan kuma barayaana sida shaqaalle loo noqdo, waana sababta qofka dugsiga sare soo dhammeeyay uusan ugu hammin in

uu shaqeeyo, ee ay ardaydeenna badigood ay jaamacadaha isaga xaadiriyaan.

Garo, waa halka ay salka ku hayso shaqo la'aanta dhallinyarada. Waa dhib in 12 sano oo aad wax baranaysay aysan koob shaah ah kuu goyn karin, ma inkiraayo in

yar oo ardayda ka mida inay ku bariiseeyaan oo anigaba dugsigayga sare ka dib shahaadadayda waxa ay ii dhashay in aan macallin noqdo, balse wax fikir ah oo in aan ahaan weel wax lagu dhaammiyay, faro kuma aan hayn.

Nidaamka waxbarashada dugsiyada dalkeenna waxa uu u baahan yahay, is-baddel iyo in ugu yaraan la helo dugsiyo uu qofku ka baran karo waxa uu yaraantisa xiisaha u haayo. Dugsiyo xirfadaha lagu barto oo ardayga u tababara hal abuuridyo uu noloshiisa ku maareeyo, waxna dalkiida iyo dadkiisa ugu qabto.

Hey'adaha qaranka ee qaabilsan horumarinta waxbashadu waa ku fekeraan sidii inta caruurteen-nu yar yar yihiiin fursad u helaan lagu barbaariyo sida ay u fikri lahaayeen, waxna u carin lahaayeen, si ay u noqdaan kuwa xor ah oo aan shaqaallnimmo nolosha ku dhamaysan, oo iyagu shaqo u abuurtaan, shaqana u abuuraan.

[Waxa qoray: Xaaji Faysal](#)

Unleashing the Economic Potential of Africa

The strategic crossroads for Africa

Situated at the mouth of the Red Sea and at the gateway to the Suez Canal, Djibouti sits on a highly strategic location. It's at the heart of global trade routes, connecting Africa, Asia and Europe. In a world with 90% of trade carried by the sea, Djibouti is leveraging its position to connect landlocked African countries to major global maritime routes.

Multimodal infrastructure network

Djibouti has developed a multimodal transport and trade hub. Our state-of-the-art facilities include:

- Doraleh Multipurpose Port: With the capacity of more than 8 million tons per year
- Port of Goubet and Port of Tadjourah: specialised in salt and potash
- Djibouti International Free Trade Zone (DIFTZ): aims to become the biggest in Africa
- The Addis-Djibouti railway, African's first transnational electric railway.

A welcoming business environment

Djibouti has also implemented a series of policies to ensure an attractive business environment for international companies. Djibouti has jumped 55 places in the 2018 World Bank's Doing Business report and is listed as one of the 10 most improved economies for the second year running.

Djibouti International Free Trade Zone (DIFTZ)

Companies settling in the newly launched DIFTZ will benefit from world-class incentives including:

- 0% property tax
- 0% corporate income tax
- 0% Dividend tax
- 0% VAT
- 10.2% Social Security
- Work permit for foreign workers
- A currency pegged to the US dollar

Also, all businesses operating from the DIFTZ will benefit from the Port Community System (PCS), which provides a single point of entry for import and export. A

paperless system and in operation 24/7, it allows the easy coordination of air, sea, land and rail trade, enabling businesses to take advantage of the multimodal transport connections within Djibouti and with the neighbouring countries.

Access to dynamic markets

Investing in Djibouti means having access to some of the most dynamic regions in the world.

- Preferential access to COMESA markets including Ethiopia, the fastest growing economy in Africa
- Eligible for AGOA preferential policy; duty free access to the US, if goods transformed up to 40% in Djibouti
- Eligible for ACP preferential policy with duty free access to the EU markets

Djibouti as a modern destination for investors

Djibouti hosts some of the most modern ports on the continent and is proud to now host one of the most modern and technologically advanced free zones on the African continent. The country has established a 'one-stop-shop' which will allow businesses to operate more efficiently by handling all administrative procedures.

DPFZA is also implementing innovative technologies which will ease operations for businesses locating in the new International Free Trade Zone (DIFTZ).

Djibouti Damerjog Industrial Development (DDID)

The new Djibouti Damerjog Industrial Zone (DDID) project will create complementary investment opportunities for those also investing in the free zone.

It will include a ship repair, dry-docks and a multipurpose port, expanding our current port offer.

It will also expand the country's economic diversification, building on five major pillars of industry: energy, petrochemical, metal forging, maritime and building materials.

The country is taking full advantage of its strategic location to build complementary industrial and financial facilities which will enhance the existing trade and logistics hub.

DPFZA - GHIH COMPANIES

Great Horn
Investment Holding

PORT DE DJIBOUTI S.A.

PORT SECURE DJIBOUTI

Port Labour Supplies
PLS - S.A.S.E

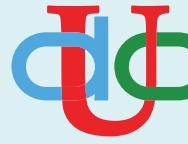
PORT DE TADJOURAH

PORT DE
GHOUBET

GREAT HORN DEVELOPMENT
COMPANY FZCO

UNITED DEVELOPMENT CO.

DFZ DJIBOUTI
FREE ZONE

DJIBOUTI INTERNATIONAL FREE TRADE ZONE

DJIBOUTI DAMERJOG
INDUSTRIAL FREE ZONE

Great Horn Training Centre

DORALEH
MULTI-PURPOSE
PORT

DJIBOUTI
SHIPPING AGENCY

DPCS
DJIBOUTI PORT COMMUNITY SYSTEMS

AIR DJIBOUTI
RED SEA AIRLINE

KAFZCO
Khor Ambado FZCO

IDIPO

DPCR
DJIBOUTI PORTS CORRIDOR ROAD

DSRY
Djibouti Ship Repair Yard

SGTD
Container Terminal | DJIBOUTI

CAAFIMAADKA

Waa maxay Yirid?

Yiridku waa jirro ku dhacda ciridka, waxaana keena cudur-side, wuxuu yimaadaa marka huuro ay ku buuksanto inta u dhexeysha ilkaha iyo cirridka. Huuradu "Plaque" waa lakab ilkahaaga ku dhega oo ka yimaada cuntada, jeermiska iyo dheecaanka. Waqtii kadib huurada waxaa ku tarmo jeermis cirridka ku dhaca.

Cirridku badanaa kuma dhaawamo yiridka, laakiin daaweyn ayaa muhiim ah.

Yiridku wuxuu ku badan yahay dadka aan cadayan ama aan xarig isaga nadiifin ilkaha dhexdooda. Haddii aan la daaweyn, jeermisku mar kale ayuu imaanayaa waxaana laga yaabaa in uu keeno cudur cirrid oo daran ama ilkaha oo kaa dhaca.

Calaamadaha:

- Cirridka oo guduuta.
- Cirridka oo si fudud dhiig uga yimaado
- Cirridka oo wax bararsan u ekaada ama gadaal uga durka ilkaha.
- Neefta qofka oo urta
- Tubaakada isticmaalo
- Dadka da'da ah.
- Dadka difaacooda liito oo qabo xanuunada sida Aydhiska ama Kansarka oo kale.
- Dadka isticmaalo daawooyinka ilkaha u daran
- Qofka qabo xanuunada jeermiska fangaska uu keeno.
- Dadka qabo af-qallaylka.
- Qofkii qabo nafaqo-darro ama fitamiinada ay ku yaryhiin
- Qofka daroogada isticmaalo.
- Qof dhaawac ka gaaray ciridka qalliin ama si kalaaba.

Yiridka haddii aan la daaweyn wuxuu keenaa in ilkaha ay soo daataan markii ciridka uu ka durqo.

Yaa halis ugu jiro yiridka?

Waxaa halis ugu jiro dadkaan hoos ku xusan:

- Dadka aana cadaysanin,
- Qofka aan caafimaadka ilkahiisa ku dadaalin,

GINGIVITIS PERIODONTITIS

Sidee loo daaweyyaa?

Takhtarkaaga ilkaha u tag haddii aad calaamadaha mid ka mid ah isku aragto.

Takhtarkaaga ilkahu wuxuu nadiifin doonaa isla markaana ilkahaaga ka saari doonaa huurada.

Xanuunka ciridka kaa hayo nooca uu yahay iyo sida loo daaweyn karo ayuu kuu sheegi doonaa.

Daaweyntu waxay ku xiran tahay xanuunkaaga heerka uu gaarsisan yahay haddii ay daawo ku filan tahay ama qalliin aad u baa-han tahay intaba.

Sidee logoa hortagi karaa?

Si yiridka looga hortago, cadayo oo ilkaha dhexdooda dun isaga nadiifi ugu yaraan labo goor maa-lin kasta si huurada meesha uga

saarto inta aysan ku kordhin.

Waa maxay San-boorka?

Sanboorka waa xanuun ka mid ah xanuunada xajinta ama allerjiga, wuxuu ku dhici karaa da' kasta.

Waxyaabaha kiciyo sanboorka waxaa ka mid ah: boorka, qiiqa, daawooyinka iyo cunnooyinka qaar.

Maxaa lagu gartaa?

Waxaa lagu gartaa calaamada-haan hoos ku xusan:

- Hindhiso
- Cuncun sanka ama indha-ha
- San-dudur
- Cabursanaan
- Duuf

Sanboorka waxuu la socon karaa xanuunada allerjiyada kale sida

allerjiga indhaha, allerjiga maqaraka iyo allerjiga hawo-mareenka (Neefta/Xiiqa).

Inkastoo sanboorka uusan ahayn xanuun halis ah, laakiin waa dhibaato saameyn karto nolol maalmeedkaaga.

Qofka isku og sanboorka waa inuu iska ilaaliyaa waxyaabaha kiciyo sida busta, qiiqa, carafta iyo waxyaabaha kiimikada ah.

Maxaa keeno San-boorka?

Waxaa kaloo kiciyo hargabka, ci-millada qabow, cunnooyinka ku-lul ama dhanaanka ah, cabitaanka aashitada leh, daawooyinka sida "Asprin, Ibuprofen, daawooyinka dhiig karka iyo xittaa daawooyinka sanka lagu buufiyo oo loo isticmaalo sanboorka laftirkiiisa way keeni karaan, hadduu qofka la qabsado.

Waxaa kaloo kicin kara isbadalka hormoonada jirka ku dhaca sida xilliga uurka, caadada iyo qaadashada daawooyinka ka hortagga uurka iyo welwelka / diiqada.

Ma jiraan xanuno kale oo xiriir la leh Sanboorka?

Waxaa jiro dhowr xanuun oo ka dhalan karo ma xiriir la leh sanboorka waxayna kala yihiin:

- 1-Hilibka Sanka ka soo baxo, ka akhriso halkaan:
- 2-Caabuqa sanqada, ka akhriso halkaan:
- 3-Caabuqa dhagta, ka akhriso halkaan:

Sidee loo daaweyn karaa sanboorka?

Sanboorka ma laga bogsado, qofkane kama baxo ee markuu kugu kacsan yahay yaa daawo

dajiso ama damiso loo qaataa waana sida lagu yaqaano xanuunada allerjiga la xiriira, waxaa jiro daawooyin badan oo loo qaato allerjiga iyo sanboorka, waxaa kala hadli kartaa dhakhtarkaaga.

Ku daawee San-boorka Saliid Xabad Sowda:

Cilmibaaris lagu sameeyay 68 qof oo sanboor qabo ayaa waxaa looga daaweyay saliida xabad sowdada, iyadoo weliba sanboorkii kaga buuray badankood, meesha awal ay qaadan jireen daawooyin dhowrkii maalmoodba weliba qarkood ay waxyeello daawada ku reebtay.

Cilmibaaristu waxay sheegtay in saliida xabad sowdada subax kasta sanka duleeladiisa min hal dhobic lagu dhibciyo iyadoo gadaal loo neefsanayo, waxaana la wadayaa muddo 6 usbuuc ah, tan oo Aad kaga reysan doontid ilaahay idinkii daawo sanboor.

Ilmaha yar ha ku dhibcinin saliida xabad sowdada ee labada farood foodooda saliida mari, kadibne waxaad ku aadinaysaa labada dul ee sanka, waxaana ilmaha amrysaa inuu neefsado, hadduu yar yahay oo uusan amarkaaga qaadan karin, ku hay sidaa muddo 1 daqiqo ah isagaa si aayar ah u neefsan doono, waa muhiim in ku quudano.

Dhagaxantani waxaa leeyihin dhawr nooc, se waxaa ugu muhiimsan afartani nooc

daaweynta ugu yaraan la wado 6 usbuuc si wax looga garto, kuna dadaal hal maalin in aadan il-laawin.

Dhagaxaanta kalyaha iyo kaadi mareenka fadhiista

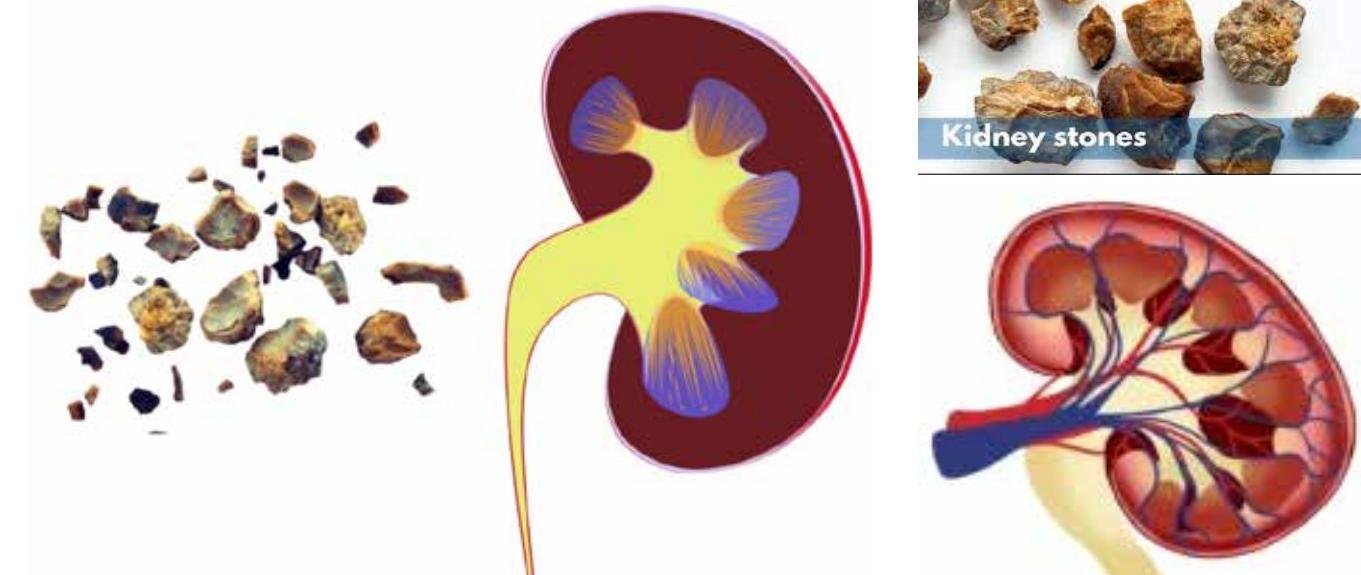
Dhagaxaanta kalyaha fadhiista iyo kadimareenka waa mid ku badan dhulkeena, taas oo ay ugu wacantahay cimilada iyo qaab nolaladkeena.

Waa maxay dhagaxaanta kalyaha fadhiista maxay ka samaysanyihiin?

horta dhagaxaantani maaha sida kuwa ciida ka samaysan iyo macdanaha kle ee aynu dhulka ku aragno, se kuwani waa kuwo ka duwan islamarkaana ka jilicsan kana samaysma macdan laga helo kaadida iyo jidhkeena, taas oo ayno ka helno cuntooyinka aynu quudano.

Dhagaxantani waxaa leeyihin dhawr nooc, se waxaa ugu muhiimsan afartani nooc

- calcium stone (75%)

- Struvite stones (15%)
- Uric acid stones (6%)
- Cystine stones (2%)

Markaa ka ugu badan waa calcium oxalate kaas oo samaysma marka uu qofku cuno cunto aashatadu ama dhandhanaanku ku badanyahay/cusbadu . calcium oxalate sideedabana waa cusbo aashato wadata (salt of oxalic acid).

Nooca labaad waa struvite stones noocani waxa keena waa caabuq ku raaga kalyaha ama kaadi mareenka [chronic urinary tract infections](#)

markaa bacteeriyyaa keenta cabuqaas ayaa waxa kaadida ku sii daysaa macdan loo yaqaano ammonium, ammoniumtaasina waxaa la fal gashaa macdan kale oo kaadida laga helo oo looyaqaano phosphate, falgalikaasina waxaa uu sababayaa inuu dhagax samaysmo.

Nooca sadexaad ee soo raacana waa uric acid stones noocasina inta bdan waxaa keena hilibka kalunka iyo macdano kale oo badan

Maxaa keena in dhagaxantu kalyahaaga fadhiistaan ?

kolay waxkastaba wax baa ku yimadaan, markaa sideedabana dhagaxantu ma fadhiistaan kalyaha oo kali ah, se waxa fadhiisan karaan meelkasta oo kamid ah kaadi mareenka. haday tahay kaadi haysta, tuunbooyinka kaadida ka soo qaada kalyaha iyo inta u dhaxaysa kaadi haysta iyo ibta kaadidu ka soo baxayso.

Waxaa jira qodobo caawiya ama ka qayb qaata in dhagaxantu ku samaysanto kalyaha ama kaadi mareenka.

- Fuuq bax ama biyaha oo jidhkaaga ku yaraaada sida qofka oo hawl adag qabtay biyo badan ka bexeen islamarkaana aanu wax biyo ah cabin iyo qofka oo sidiisaba aan biyaha cabin ama aan joogtayn
- Caabuq ku dhaca kalyaha iyo kaadi mareenka
- Xanibaad (obstruction) kaadi mareenka
- iyo dhawr qodob oo kale sida boratiinka oo la badsado iyo cuduro la kala dhaxlo
- Dadka fadhogoodu badanyahay ee saacado badan fadhiyaa waa ugu halis badanyihii dhagaxanta kalyaha kuwa fadhogoodu yaryahay.

Maxaad isku ogaan kartaa inay dhagaxaan ku fadhiyaan kalyaha

ama kaadi mareenka ?

- waxaa dhacda mararka qaar in aanad is ogaanba oo wax caalamado ah aanad isku arag (asymptomatic) markaasina waa marka dhagaxantu yaryihiin oo kaadida ayaa iska soo racaan iyaga oo aan wax xanuun ah kugu keenaynin.
- Xanuun aad ah oo dhabarka ah ama dhinacyada xanuunkaasi oo mararka qaar hoos u daga taas oo macneheedu yahay inuu dhagaxu meeshiisii ka guuraayo oo xaga kaadi haysta usii socdo
- Kaadida oo ku gubta.
- Kaadida oo ku dhibta ama aad xejin kari waydo
- Matag iyo yalalugo aad isku aragto
- kaadida oo midabkeedu is balo, dhiig la socda awgeed. inta badan waxa noqota mid boodh oo kale ah <brown>, guduud ama casaan iyo midabka pinkga la dhoho

Qaabkee ayaad ugu hortagi kartaa in ay dhagaxaan ku samaysmaan kalyahaaga iyo kaadi mareenkaba?

Kol haddii aad fahantay waxa ay dhagaxantu ku imanayaan waa kuu fududaanaysa inaad fahanto qaabkii aad iska ilaalilahayd

• Biyaha cabistooda ood badsato, taasi waxay keenaysaa inay kaadida badhax ka yeeshoo oo macdantu waydo jaanis ay iskugu timaado si ay u samayso dhagxaan, waxaa kale oo biyuhu ka cawinayaan in kaadida badan kalyaha ka nadiifiso ama sifayso.

- Qofka oo dhima miisaanka <weight reduction>, cayilaadu ama baruurta badan waxaa keenta ama ka qaybqadataa in jidhkaaga biyuhu ku yaradaan, taaasina waxaa keenaysaa in dhagaxaantii samaysanto.
- Dhandhanaanka badan iyo proteinka sida hilibka ood yarayso kolka aad isku aragto kalyo xanuun.

Qaabka loo daweyyo dhagaxanta kalyaha iyo kaadi mareenka fadhiista

Dhagaxanta kalyaha fadhiista ama kaadi mareenka waxaa keeni karaan inay xidhaan kaadi mareenka oo waxbaba dhaafi wayaan, waxaana keenaysaaa in qofka kalyuhu waawaynadaan iyo xanuun joogto ah.

Marka la daawaynaayo dhagaxanta kalyaha iyo kaadi mareenka dhawr dariiqo ayaa loo maraa, dhagaxanta yar yar wax daawayn ah uma baahna ee iyaga ayaa iskood kadida iskaga soo raaca.

Dhagaxanta wawayn maanta qalab badan ayaa loo adeegsada soo saaristiisa mar la burburiyo dhagaxii iyada oon qofkii la qalin, se maanta dhulkeena qaliin uunbaa la adeegsada inta badan.

QALALKA (EPILEPSY)

September 09, 2009

Dad badan ayaa rumeysan qallalku inuu yahay wax aad ku dhalatay. Taasi waa hal sabab oo ah midda laguugu sheegay inaad qabtid qallal adigoo qof weyn ah taasoo noqon karta mid laga naxo.

Waxaa laga yaabaa inaad si lama filaan ah u dareentid inaad aad dadka uga duwan tahay aadna rumeysatid inaad garaneynin qof kale oo qallal qaba.

Laga yaabee dadka qaarkood ee mujtamacaaga ku jira iney qallalka u arkaan wax aan fiicneyn.

Xaqiqa ahaantii qallalku waa xaalad caafimaad oo caam ah.

Dadka qallalka qaba badankoodu waa suuragal iney u horseeddo nolol fir-fircoo oo buuxda, oo abaal marin leh.

Tani waa dib u xaqijinta in la ogaado maxaa yee-lay mararka qaarkood warka keliya ee la bixiyey waa taxane walxo ah oo ay tahay in dadka qallalka qaba aysan sameynin. Dhab ahaantii, waxaa jira xaddidaadyo yar isla markaana kuwaani waa ku meel gaar oo keliya.

Qoraalkaan waxaa loola jeedaa inuu ahaado hordhac kooban oo ku saabsan qallalka.

Yaa qallal qabi kara?

Guud ahaan qof kasta! Waxba maahan intaan jirno, waxa uu midabkeennu yahay ama meesha aan ku noolnahay, haddii aan ahaan lahayn lab ama dheddig, qani ama faqri – dadka qallalka qaba waxay ka kala yimaadaan qaybaha nolosha oo dhan.

QALALKA

www.somalidoc.com

Dad badan oo caan ah ayaa taariikhdu intay jirtay qallal qabay. Maanta, waxaa jira dad qallal qaba oo ah hoggaamiyeyaa bulsho iyo kuwo diineed, dhakhaatiir, qareenno, jilayaal iyo muusikaa-ley, dad cayaartoy ah, macal-limiin, kalkaliyeyaa, shaqaale xafiis iyo warshadeed, iyo kuwo kale oo fara badan.

Xoogaa xaqiyooyin iyo tirooyin ah

- Waxaa jira 40 malyuun oo dad ah oo qallal qaba oo adduunka ku dhaqan
- Qallalku wuxuu ku dhacaa mid ka mid ah 131-dii dad ahba
- Madax xanuun badan ka dib, waa xaaladda ugu caamsan ee xiddidda (xiddidda waxaa loola jeedaa habkeenna xiddidda ee dhexe)
- Ereyga 'epileptic' wuxuu sharraxyaa oo keliya hawlgab, ee maahan qofka qallalka qaba.

Waa maxay qallal?

Qallalku waa liicashada lahaan-

shada hawlgab soo noq-noqota (mararka qaarkood loo yaqaanno hawlgab maskax oo lama filaan ah).

Markaas lahaanshada hal hawlgab caadi ahaan macnihiisu maahan inaad qallal qabtid. Hawlgab ay ababtay hawlo koronto oo xad dhaaf ah oo si lama filaan ah ugu soo booda maskaxda. Tan waxay keentaa in dhambaallada maskaxdu si ku meel gaar ah ay u istaagaan ama isugu qasmaan.

Maxaa yeelay maskaxdu waxay koontarooshaa jirka, tan waxay sii keentaa jirka oo dhaca, ama jarayn aan la koontarooli karayn, ama noqda mid istaaga, tusaale ahaan. Hawlgabyada maskaxdu waxay badanaa ku dhammaadaan inta u dhexey-sa dhowr il biriqsi iyo daqiqado badan; haddii hawlgabka maskaxdu ay ku dhammaato in ka badan taas, dhakhtar ama ambalaas waa in loo wacaa.

Maxaa qallalka sababa?

Xaaladaha badankooda ma jirto sabab la yaqaanno (idiopathic epilepsy). Xaalado kale ayaa qallalka waxaa sababa dhaawac ku yimaada maskaxda (symptomatic epilepsy). Dhaawucu wuxuu ku dhici karaa isagoo natijjo ka ah jug madaxa ku dhacday, tusaale ahaan shil waddo ka dhacay. Dhaawucu wuxuu sidoo kale ku dhici karaa isagoo natijjo ka ah cudurro sida cudurka maskaxda gala ee mininjiitis. Markay dadku sii eynaadaanba, suuragalni-mooyinka kale waa wadne joogsi iyo dhibaatooyin wareegga dhiigga.

Sidee baaritaanka loo sameeyaa

Ma jiro hal baaritaan oo wax ka ogaan kara qallalka inkastoo ay jiraan qaar caawino ka geysan kara. Warka ugu muhiimsan ee uu dhakhtarku u isticmaali doono go'aan ka gaaridda haddii uu qof qallal qabo waa astaamaha waxa ay la kulmi jireen. Baaritaannada isbitaalka ee sidoo kale inta badan la isticmaalo waa baaridda dhiigga, EEG (electro-

encephalogram), a CT (computer tomography) ama sawirka MRI (magnetic resonance imaging).

Noocyada hawlgab-ka maskaxda

Waxaa jira noocyoo badan oo kala duwan oo hawlgabka maskaxda ee qallalka ah.

Hawlgabyada maskaxda qaarkood waxay saameeyaan maskaxda oo dhan (hawlgab guud) qaarna waxay saameeyaan qayb ka mid ah maskaxda (hawlgab qayb ahaaneed).

Hawl joogsiga maskaxdu wuxuu mar-mar ka faafaa qayb ka mid ah maskaxda kuna faafaa inta soo hartay maskaxda (hawlgabyada guud ee sare). Hawlgabyadu waxay dhici karaan marka qof uu soo jeedo ama hurdo isla markaana dadka qaarkood wuxuu hawlgabku ku dhacaa oo keliya waqtiga ay hurdaan.

Waxyaabaha kiciya

Waxaa jira waxyaboo dhowr ah oo si caam ah u kiciya hawlgabyada maskaxda.

Tusaalooyinku waa ciriiri naf-sadeed, caajis fara badan, hurdaa oo la iska arbusho, aalkolo xad dhaaf ah, cunto seegid, iyo qaadasho la'aanta daawada qallalka loo qoray. Hawlgabyada maskaxda ee uu kiciyey nal biligleynaya, (ee loo yaqaanno u nuglaanta ileyska), ayaa ah kuwo dhif ah, iyagoo saameynaya oo keliya bo-qolkiiba 5 ee dadka qallalka qaba.

Daaweynta qallal-ka

Habka ugu weyn ee qallalku waa ku daaweynta daawada qallalka lidka ku ah.

Iyadoo ay la dooranayo daawada la helayo, ayey suuragal u tahay dad badan in hawlgabkooda maskaxda si buuxda loo koontaroolo, marka ay helaan daawada ugu

wanaagsan iyo qaadashada saxda ah. Dadka uusan arrinku sidaas ahayn, waxaa jira doorashooyin kale oo ay ka fiirsan karaan. Kuwaan waxaa ku jira qallin maskaxeed iyo dareen gelin xidid vagus. Daaweyn is dhammeystirta, sida aromatherapy, ayaa sidoo kale caawin karta.

Gargaarka Deg-de-gga ah ee Aasaasiga ah

Samee:

- Qofka ka dhowr dhaawac (ka saar walxaha waxyel-lada leh meelaha u dhw)
- Madaxa barkimmo u geli
- Ka raadi aqoonsi qallal qabid/aqoonsi isku qurxin leh
- Ku kaalmee neefsashada adigoo si fudud qofka ugu dhigaya booska soo kabashada marka uu hawlgabka maskaxdu dhammaado (sawirka fiiri)
- La joog ilaa soo kabashadu ay ka dhammeystiranto
- Ahow mid si xasilloon dib ugu xaqiinaya soo kabasho

Ha sameynin:

- Ha xannibin qofka hawlgabka maskaxdu ku dhacay
- Waxna afka ha u gelin
- Ha isku dayin inaad dhaqaajiso iney khatar ku jiraan mooyaane
- Ha siinnin qofka wax la cuno ama la cabbo ilaa ay si buuxda uga soo kabtaan
- Ha isku dayin inaad mee-sha keento

Haweenka qallalka qaba

Waxaa jira arrimo dhowr ah oo gaar u ah haweenka qallalka qaba oo u baahan in laga fiirsado. Kuwaan waxaa ka mid ah uur ka hortag, ureysi iyo caado joojin.

Nolosha Bulshada

1-Baabuur wadid: Baaridda qallalka macnaheedu waa waayidda oggolaanshadii wadidda baabuurka ugu yaraan 12 bilood. Meesha baabuur wadiddu ay lagama maarmaanka uga tahay shaqada aysanna jirin wax kale oo lagu beddesho, waxaa laga yaabaa iney suuragal noqoto in la helo caawino camali ah oo loo marayo Xarunta Shaqada.

2-Cayaarahi iyo tamashlaha: Hawlaho intooda badan waa suuragal inkastoo feejignaan dheeraad ah laga yaabo iney caqligal tahay. Hawl kasta iyo qof kasta waa in tixgelin la siiyaa.

3-Aalkolada iyo mukhaadaraadka: Ka fogow cabidda mukhaadaraadka iyo aalkoloda.

4-Ammaanka: Hawlaho badankooda waxaa ku jira wax uun khatar ah, haddii uu qofku qallal qabi la-haa iyo haddii kaleba. Waxaa wanaagsan, qallalku inuuusan noloshaada qabsan uusanna kaa joojin sameynta waxa aad dooneysid. Tallaabooyin ammaan oo dheeraad ah ayaa laga yaabaa iney ku habboon yihiin meelaha qaar. Tusaalooyinku waxay yihiin ilaaliyeyaa curto kariye iyo shucaac bixiye iyo kala go' gaar ah oo loogu talogalay gawaari-da carruurta lagu riixo.

Aqoonsiyada Kaararka

Kuwaan waxaa loo helaa si ay dadka kale ugu sheegaan qallalkaaga marka ay xaalad deg deg ah dhacdo.

WARAABOW (SYPHILIS)

Isfilatadu waxay ka mid tahay cudurrada lagu kala qaado gal-mada oo layska qaado marka ay istaabtaan xubnaha galmada ama xubnaha galmada iyo xuuba afka ama futada.

Cudurka waxaa xataa gudbin karta hooyada oo u gudbin karta ilmaha inta ay uurka ku jiraan ama haddi ay dhiig u shubto.

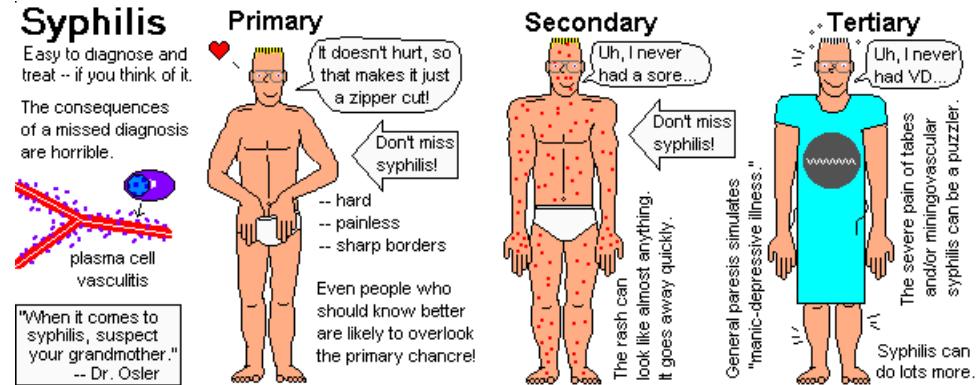
Heerarka isfiilitada Isfiilitada waxay martaa seddex heer:

HEERKA 1aad (Primary)
Qiyaastii seddex wiig kedib marka laysku daartay waxaa jirka ka soo baxaya boog ay galeen bagteeriyo. Boogtu waxay badanaa ka soo baxdaa xubnaha galmada, laakiin wey ka soo bixi kartaa xataa futada, afka gudihiisa ama meelo kale ee oogada ka mid ah. Boogtu xanuun saas ma laha, dhowr wiig keddibna iyadaa iskeeda u baabbi'i iyadoo aan la daweyn. Qanjirada

u dhaw boogta wey bararayaan, laakiin lama dhibsado. Markan waxaa lagu jiraa heerka 1aad ee cudurka aadna looma garto.

HEERKA 2aad (Secondary)
Haddii cudurka aan wax looga qaban heerka 1aad, wuxuu laba bilood keddib u gudbayaa heerka 2aad. Dhibaatooyinka caadiga u ah heerka 2aad waa firiirac ka soo baxa meelo kala duwan ee oogada ah, timaha oo daata, qanjirbarar, xoogaa qandho ah, madax xanuun iyo daal.

HEERKA 3aad (Tertiary)
Sanado badan keddib wuxuu cudurku u gudbi karaa heerka 3aad, markaas oo uu weeraro maskaxda, wadnaha, haragga iyo lafaha.

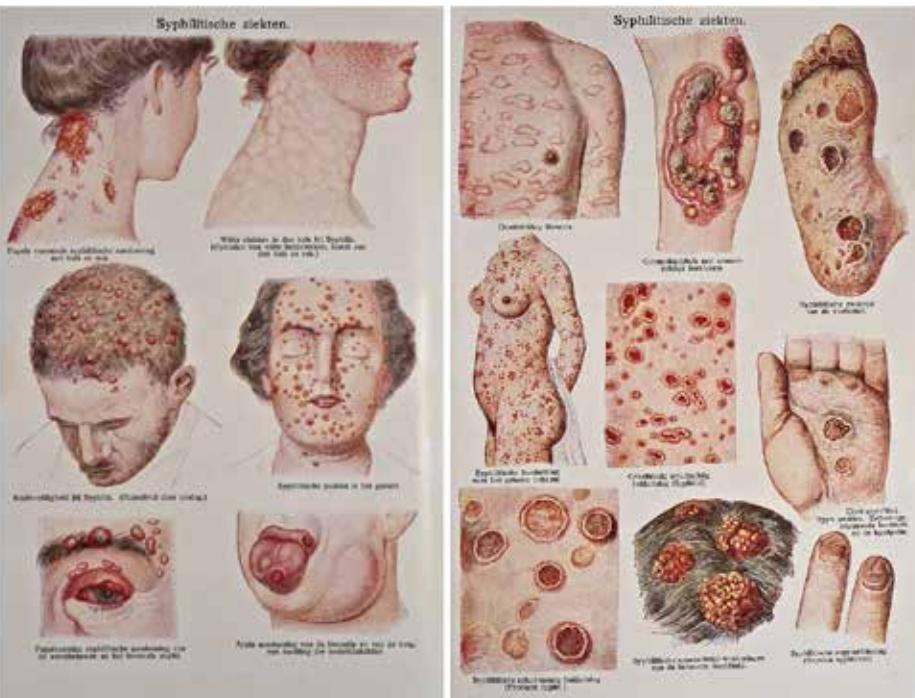

Julaay - Ogosto 2022

CALAAMADAH LAGU GARTO

Wejiga 1aad (Xilliga hore ee waraabowga)

- Calaamaduhu waxay soo muuqdaan 1-12 toddobaad ka dib marka cudurka la qaado
- Nabarro aan xanuun la-hayn oo ka soo baxa afka, xubnaha taranka ama dabada
- Nabaradu waxay ku qar-soonaan? karaan gudaha xubinta taranka haweenka ama malawadka; Nabaradu waxay gaaraan 1-5 toddo-baad
- Nabaradu way baaba'aan, laakiin waraabowgu weli wuu ku jiraa dhiigga Wejiga 2aad (Xilliga labaad ee waraabowga)
- Calaamaduhu waxay soo muuqdaan 6 toddobaad ilaa 6 bilood ka dib marka ay finanka cudurkani soo baxaan
- Finan yaryar (faniinac) oo ka soo daataa meel kasta oo jirka ka mid ah
- Calaamado u eg hargabka nooca Flu-ga

Wejiga Suursan (qarsoon)

- Ma jiraan wax nabarro ama finan ah, laakiin waraabowgu weli wuu ku jiraa dhiigga isagoo waqtiyada dambe saameyn ku yeelan kara wadnaha, maskaxda, iyo xubnaha kaleba (wejiga saddexaad ee waraabowga)

ISU GUDBINTA

Waraabowga waxa Fidiya:

- Galmaada caadiga ah
- Galmaada aan caadiga ahayn
- Hooyo cudurka qabta oo u gudbisa ilmaha

KA HORTAGGA

Talooyin ku Saabsan sida loo Yareeyo Fiditaanka Waraabowga:

- Nabarada ku dhaca xubnaha taranka waxay noqon karaan kuwo xubnahaasi kaga dhaca meelaha bacda galmadu (condom) ay dabooli karto. Waxay kaloo ku dhici karaan meelaha ayna bacda galmadu dabooli karin. Bacda galmadha, marka loo isticmaalo si joogta ah saxna ah, waxay yarayn kartaa khatarta inaad qaaddo waraabowga kaliya marka bacdu ay ku daboolan tahay meesha nabarka leh.
- Iisticmaal bac galmo oo ku habboon markasta oo aad

DHIBAATOYINKA KA YIMAADA CUDURKAN

Haddii Aan la Daaweyn, Waraabowgu wuxuu Keeni Karaa:

- Cudurka wadna xanuunka
- Indhabeel
- Waxyeello soo gaarta mas-kaxda

Waraabowga Waqtiga Uurka la

- samaynayso galmo caadi ah ama aan caadi ahayn
- Ka fogow zinada iyo go-gol-dhaafka.
- U tag dhakhtarkaaga si aad baaritaan u samaysid haddii aad ka shakido inaad cudurka qaadday
- Ogeysii dadka ay galma-du idinka dhaxayso isla markiiba haddii aad qaaddo cudurka
- Waa inaad hubisaa in dadka ay galmadu idinka dhaxayso la baaro lana daaweyyo

BAARITAANKA

Baaritaan dhiig oo sahan oo uu qaado takhtarka ayaa lagu ogaan karaa isfiilitada. Islamarkaasna waxay qaadan kartaa dhowr wiig marka cudurka la qaado ilaa iyo inta ay tijaabadu cudurka ka sheegto.

DAWEEYNTA

Daaweynta Waraabowga:

- Waraabowga waa la daaweyn karaa marka la qaato daawadiisa saxda ah ee dhakhtarku qoro

- Dadka ay galmadu ka dhaxayso waa in isku mar la daaweyya. Cirbado Binisheliin ah waxay 100% wax ka taraan isfiilitada. Dadka xasaasiyada ka qaba Binishiliinta waxaa loo helayaa dawooyin kale oo waxtar leh. Adigu waa inaad galmo sameeyn ilaa lagugu cadeeyo caafimaad qab.

Ogow: In daawada ka dib qofku dib cudurka u qaadi karo.

Isha: Ururka takhaatiirta Somaaliyeed

Habluha 30-40 jirkaa Ogaada!!

April 22, 2022

Habluhu waxa ay ugu caqli badan yihiin marka ay ku jiraan cumriga "Maa banya salaasiin wa arbaciin (30-40 jirka)". Da'dan waa hayin, xasil, cagahana dhulka ku haya. Dib u dajin rasmiya ayey rabaan, oo gurigooda ayey qaxooti ku yihiin. Wuxuu ay ka daaleen su'aasha islaamaha ee wali maad joogtaa? Ta asxaabta ee heblaayo wakh-tibaa kugu socda? Shukaansiga ragga cusub, telefankaaga ii sheeg & barashadooda. 40 wixii ka wayn miyaa, buuqa ayaa u bilaabma. Waa xiliga ay da'da is diidsiyyaan, wax kastana isku dhereriyaan: Heblaayo waanu isleekayn, hebel wuu iga waynaa.

W/Q: Mustafe Baaruud

Julaay - Ogosto 2022

A Global, Modern and Sustainable Trade Hub

Djibouti

Ports & Free Zones Authority

P.O. Box 197, Djibouti, Republic of Djibouti

T: +253 21 35 90 70 F: +253 21 35 90 59 E: info@dpfza.gov.dj

Gabadhu Kaligeed Xajka Ma Tegi Kartaa?

iyagoon muxram la socon.” Dhowrkan xadiis ee obocdiisu tahay in aanay haweenaydu xajka tagayn muxram la’aan, waxa dhaqangeliyey madaahiiibta Xanaabilada iyo Axnaafka oo qaba in ay xaaraan tahay in haweenaydu kaligeed tagto xajka.

Masaladu sidaa cad ayey ahaan lahayd xukunkuna wuxu ahaan lahaa dhaqangelinta dhowrkaa xadiis ee tilmaamaya in aanay haweenaydu xajka tagayn muxram la’aan, laakiin waxa dooddha keenay baa ah xadiiskan kale ee nebiga ka sugaran.

Cadiyu Bin Xaatim xadiiska Bukhaari soosaaray wuxu ka warinayaa in Rasuulku NNKH, yidhi, “Noloshaadu hadday dheeraato waxaad arki doontaa haween Xirra-Ciraaq ka soo safraya oo kac-bada imanaya iyagoon cid aan Alle ahayn ka baqayn.”

Khilaafka masalada waxa sabab u ah laba xadiis oo madaahiiibtu dhaqangelintooda qoloba dhan u cuskatay. Fahanka ay siyaala kala duwan u fahmeen axaadiistaas ayaa sababay in ay dhowr qowl ka yeeshaan arrinkan madaahiiibtu.

Xadiiska Ibnu Cabbaas warinayo ee Bukhaari soosaaray Rasuulku wuxu ku yidhi, “Yaanay haweenay xajka tegin iyada oo aanu la socon muxramkeedu.” Ibnu Cabbaas wuxu leeyahay kolku Rasuulku NNKH, hadalkaa yidhi ayuu nin ku yidhi nebiga: Rasuul Alloow anigu dagaal baan u baxayaa ooridayduna xajka in ay tagto ayey doonaysaa, Rasuulku wuxu ku yidhi, “Iyada raac.” Dhowr xadiis oo la sooc ah baa jira xadiiskan, sida ka Ibnu Cabbaas warinayo ee Daaraqudni soosaaray ee ah, “Haweenku yaanay xajka tegin

Xadiiskan oo ah ka badi culimada fuqahadu dalishadaan ayey ka soosaareen fahanno tilmaamaya in ay bannaan tahay in gabadhu xajka iyo cimradha tegi karto muxram la’aan, iyaga oo qaydka ay u xidhayaan u yahay in waddadu nabad tahay, sida oo kale ay jiraan wehel ay waddada siii wada marayaan.

Imaam Maalik wuxu leeyahay, “Haddii ay koox dumar ah israacayaan dhib ma leh oo muxram la’aan way tegi kartaa xajka haweenaydu.”

Imaam Shaafici wuxuu leeyahay: way tegi kartaa haweenaydu xajka muxram la’aan haddii waddadu nabad tahay.

Imaam Axmed oo marka hore diiddana in haweenaydu kaligeed xajka tegi karto ayaa laga sheegaa in uu banneeyey hadday haween is raacayaan ama jidku nabad yahay in gabadhu muxram la’aan xajka tegi karto.

Ibnu Siiriin iyo Awsaaci waxay qabaan in aanay dhib lahayn had-dii waddadu nabad tahay ama dad caddaaladda lagu yaqaan oo aan hungurayn doonin raacayaan in ay muxram la’aan tegi karto haweenaydu xajka.

Xaafid Ibnu Xajar wuxu soo guuriyaa in jumhuurta Shaaficiyadu qabaan shuruudda ah in haweenayda xajka muxramkeedu u kaxeeyo ama ay is racaan haween iyo rag dhowrsoon. Shaaficayada qaarkood waxay qabaan in haweenaydu muxram la’aan tegi karto had-dii waddadu ammaan ay tahay sida Karaabisi soo guuriyo.

Ibnu Xasmi wuxu qabaa in haweenaydu kaligeed xajji karto isagoo dalishanaya xadiiska ah in ay dhici doonto wakhti gabadhu kaligeed xajayso iyadoon cidna ka baqayn Alle mooyee.

Culimada qaarkood ayaa iyagu ku

tagsan haweenka muxram la'aan xajka tagayaa in ay yihiin haweenka da'da ah ee aanay iyaga cidna hunguuraynayn, culimadaa waxa ka mid ah Qaadi Abi Walid Yaaji ee Maalikiyada ah iyo ibnu Daqiq.

Qaradaawi oo ah aqoonayahan-ka ugu tunka weyn culimada qarnigan sidoo kale ah fiqiyaanka qarnigan wuxu leeyahay: ujeed-dada loo leeyahay gabadhu yaanay kaligeed safrin maaha iyada oo akhlaaqeeda iyo dhaqankeeda laga shakisan yahay laakiin waa iyada oo la ilaalinayo sharafteeda iyo dhowrsanaanteeda oo la leeyahay yaanay helin qaar liita oo dhaawaca sharafteeda.

Sheekh Qaradaawi masalada wuxu ku eegay indho waaqica la jaanqaadaya, sidaa darteed ayuu leeyahay: safarada maanta waxa la raacaa diyaarado, maraakiib halka waddamada xajka u dhowna ay baabuur xamuul ah soo raa-caan, taas oo keenaysa kalsooni badan, cabsidana meesha ka saaraysa, sababta oo ah haweenku kaligood ma soo safrayaan ee waxay helayaan wehel aanay suurtagal ahayn in ay isku raa-caan xumaynta dumarka. Taas ayaa sababaysa in aanay wax ceeb ah lahayn gudashada xajku iyadoo ay jirto jawi tilmaamaya kalsoonida iyo badbaadu.

Gunaanadku waa in haweenaydu xajka tegi karto muxram la'aan maanta, sababta oo ah xajku maaha kii dhulka loo marayey ee dhibta badnaa xagga amniga iyo dhowrsanaanta, laakiin dad badan oo ehel ah ayaa maanta la isku raacayaa oo aqoon ka dhaxayso, mana jirto baqasho laga qabo in cid la wax yeeleeyo. Taas oo caddaynaysa xadiiskii bidhaaminayey tan aynu ka hadlayno maanta oo kale ee sheegayey in ay dhici doonto in haweenku xajka yimaaddaan iyagoon ka baqayn cidna Alle SWT mooyee.

W/Q: Cabdirisaaq Rakuub

MAXAA CARUURTA SOMAALIYEED EE QURBAHA QOYSASKOO-DA LOOGA QAADAA?

Hooyo Soomaaliyed (dhexe) oo laga qaatay cunugii 8aad ee ay umushay

Warbaahintu beryahan aadbey uga hadashaa caruur Somaaliyed oo qoysaskoodii laga qaadayo. Si kastoo arrinkani ugu koobneyn bulshada Somaalida.

Sidey haddaba arrinkan wax ugu jiraaan, maxaa sababa in hooyo caruurga laga qaato? Dhibaataada ugu weyn ee dadka Somaaliyed ee qurbaha heysataa, waxa weeye, iyagoo aan aqoon u laheyn sharciyada dalalka ay u qaxeen, gaar ahaan kuwa qoyska iyo caruurga.

Somaaliya, hooyada iyo Aabahu sidey iyagu wanag u arkaan bey korin jireen una canaanan jireen marka caruurtu gefto. Xaqqa caruurga si waafiy looma aqoon xuquuqda caruurga, mana aayan jirin hey'ado ilaaliya xuquuqda caruurga haddii xadgudub yimaaddo.

Qoys Somali ah oo lagu wareejiyay Caruur shan ah oo dhawaan laga qaatay Hooyadood

Hayeeshee, galbeedka, waxa loogu tegay, hey'ado xuquuqda caruurga ilaaliyaha oo waalidka ama ciddii kale ee caruurga ku xadggudub, sharciga la tiigsada ama kaba qaada waalid xuquuqda korinta caruurga.

Waalidka markii haddii caruurtii lala korinayo, hey'adaha xuquuqda caruurga, waxa uu sharcigu siinayaa, haddii aad ku xadgudubto xuquuqda caruurga in lagaa qaado. Micnuhu waxa weeye, uma gacan-nnaanid korriimadooda iyo daryeekooda. Haddaba maxaa keena in hooyo carurteeda laga masuuliyad wareejiyo?

Caruurta badanaa masuuliyadda waalida waaya, waa kuwa aan Aabbe la joogin ama ka dhintay ama qoysku burburay, oo hooyo kaligeed koriso. Maxaa sababa in laga wareejiyo caruurta hooyadii dhashay?

Badanaa, waa ilmaha loo jidhkiisa nabar la gaarsiyo, ilmuuna ku wargeliyo hey'adaha caruurga qaabilسانا in si guud u ashtakeyso caruurtu. Sidoo kale, waxa keena in caruurga la qaato, mar-ka waalidku maan-dooriyaha howl ka dhigto, gabana masuuliyaddii caruurtu.

Ilmuu, markey ku daalaan canaanta iyo xakamey-ندا waalidka, doonaanna inay xoriyad u helaan la baashaalka saaxibada badanaana lagu dhafro, waxay mar marsiyo dhigtaan inayan la noolaan Karin waalid, xorriyadna doonayaan.

Sababaha kale, ee caruurga lagu waayo, waxa loo aaneeyaa marka caruurga waa-lidku xakameyn waayo, kuna dhaco akh-laaciyaad anshaxa ku xun, khatarna gelin kara bulshada kale, iyadoo waalid-kuna iska indha-tiro oo xalka la kaashan waayo hey'adaha caruurga, lana aado waalidku meelo oo inay dhaamaan uu waalidku u maleynayo. Marka la ogaa-do ciyaalka, waa laga xil-wareejinayaan waalidka. Sidoo kale, in waalidku dhaqalihii loogu talogalay caruurga meel kale u wareejiyo, saasna caruurga ku daya-canto.

Xalku waa maxay? Waxa lama huran ku ah waalidka inay bartaan sharciyada lagu dhaco caruurga iyo qoyska ee dalka ay joogaan. Inaad barato, waajib waalidka, waxa ku ah inay bartaan luqada dalka ay u nabad-galeen. Sidoo kale, in waalidku caruurga la socdo marka guriga ka maqan yihiin, xiriir joogto ahna la sameeyo dugsiga caruurtu dhigtaan macallimiintooda, si ay ula soocdaan waxbarashada caruurga iyo cidda la saaxibayaan.

Bushada Somaaliyed ee qurbaha, waa inay sameystaan ururro bulsho oo ay leeyhiin, si ay isaga warqabaan, wixii mid ku cuslaadana isaga gacan siyyan. Tusaale, haddii qoys laga qaa-do caruur, urur-bulsheedku, waa inuu u doodaa caruurgaasi, cidda ay la noolaanayaan inay noqoto qoys ku diin iyo dhaqanba ah, si caruurga loogu xafido diintooda iyo dhaqankooda.

Qalinka: Cali Maxamed Biixi

XOR BAAD TAHAYE, KALA DOORO WAXTAR, WAXYEELLO

Rag iyo Haween, Cirroole iyo Carruur, Reer Miyi iyo Reer Magaal, indheer iyo indhow garato, maalqabeen, Sabool iyo inta u dhexaysa, qof kastow ogow oo maskaxda ku hay in maalin iyo habeen uu ku weheliyo, darisna kula yahay marti joogto ah oo wanaag iyo waxyeello kuu lahaan karta, kala doorashadeeduna qof kasta kaligii ku xidhan tahay. Martidan joogtada ahi waa mid awood xad-dhaaf ah leh, la xakamayn karayn waxtarka iyo waxyeeladeeduna ku xidhan yihiin hadba habka laqula dhaqmo.

Martidu waxay qofka gacan ku siinayaan siduu if iyo aakhiraba uga faa'iidaysan lahaa ama way

44

Jinkii ka soo
bax quraaradii
uu ku jiray,
lagumana celin
karo. Waxtar
iyo waxyeellana
wuu leeyahay

karkaar weydaarinayaan labada
daaroodba.

Martidani maaha mid ku khas-baysa qofka xulashada falalka uu ku kacayo iyo sida uu u adeeg-sanayo. Falalkaas oo noqon kara kuwo wanaagsan oo qofka dhi-saya ama kuwo noloshiisa ka dhigaya kuwo aan micno lahayn. Awoodda martida kula nool wax-ay gaadhsisan tahay heer qof aan

dambi taageer dambiike ha aangto; qof dambiiile ahna u ekaysiiso mid aan dambi gaysan. Muran kama taagna martidan kugu lammaan, hase ahaatee faa'iiddada iyo khasaaraha ay leedahay waxay ku xidhan tahay hadba qofka ama bulshadu siday u adeegsato.

Martidan aan gu' iyo jiilaal qof-ka aan ka maqnayn ee uu uu we-heshadaa waa "BARAHA BUL-SHADA) oo saameyn weyn ku leh diinta iyo dhaqanka, Siyaas-adda, Aqoonta,Waxbarashada iyo Caafimaadka. Wuxuu la yidhaah-daa waa seef laba afle ah. Wuxuu noogu filan xumo iyo wanaag waxay baraha bulshadu leeyihi-in laba dhacdo oo Maraykanka iyo Jamhuuriyadda Somaliland ka dhacay. Dalka Maraykanka Madaxweynihii hore Donald Trump adeegsigiisa baraha bul-shada wuxuu ka dhashay kala qa-ybsanaan dalkaas ka dhalatay iyo Doorashada Dimuqraadiyadeed oo ah hal qof iyo hal cod oo haatan garka u saaran inay burburto.

Dalka Jamhuuriyadda Somaliland doorashadii isku sidkanayd qaabka baraha bulshada ay Xukuumad, mucaarid iyo shachiba u adeeqsadeen. waxav caddav-

say midnimada shacbiga, dal jaca-ylkooda iyo in aanay dalka ka jirin cadaadis iyo kala sooc. Baraha bulshadu (Social Media) wuxuu kobciyaa garaadka qofka, wuxuu dhisaa, fahamka iyo ku dhaqanka diinta, ogaanshaha Xaaladda dalka, xoriyatul-qowlka, qoraalka iyo waajibaadka iyo xaquuqda mu-waadinka. Baraha bulshadu waa mawjad ama daad wax hakiya aan lahayn.

Waxa loo baahan yahay ka fiir-sashada sida loogu dhaqmaayo, si looga badbaado halaaggaa iyo hagardaamada qofka, bulshada, shacbiga iyo qarankaba ay gaadh-siin karaan. Maaha arrin qarsoon in danaysteyaal ay u adeeg-sadaan fulinta danahooda gaar ahaaneed, iyadoo hadafkoodu yahay abuuris khilaaf iyo iska hor imaad bulsho.

Waxay adeegsadaan badanaa, dad la kireysteyaal ah ama warmoog ah iyo qaar ay isku hadaf ka yihiin fidinta warar malo-awaal ah ama beenta ah. Waxa la yidhaahdaa oo lagu tilmaamaa baraha bulshada "Jinkii ka soo bax quraaradii uu ku jiray, lagumana celin karo. Waxtar iyo waxyeellana wuu leeyahay" Waxa ay ila tahay maadaama aanu lahayn sharci xakameeya, sida warbaahinta caamka ah, waxyaabaha ku xad-gudubka dhaqanka iyo iska hor imaad iyo colaad dhalin kara, miyaanay suurtogal ahayn in sharciga caadiga ah lagula dhaqmo, si bulshada loo badbaadiyo. Wuxaan leeyahay qaran aan lahayn sharci ma noqon karo qaran jira.

Xuseen Cali Nuur, Hargeysa

Nolol Nooceee ah Ayaad Rajey-naysaa Guurka Kadib?

Cali waa nin dhalinyaro ah oo dhammeyey daraasadda Jaamcadda, waxa uu ka shaqeyaa mid kamid ah shirkadaha ugu waaweyn ee Dalka. Waxa uu garab siyaa waalidkii, sidoo kale waxa uu walaalihii ka bixiyaa qarashaadka waxbarshadda. Cali caawinta kaso-kow dabeecad ahaan waa mid dhaqankiisa addagyahay, amaradiisana ay kulul yihin.

Cali waxa uu iskula hadlay in uu joogo waqtigii uu guursan lahaa, waxa ay is barteen gabar dhammeysay Dugsiga sare, aad ayey ugu faraxday inay barato wil Jaamici ah, oo shaqeysto, haggaag iyo howraarsan ayey tiri Raxmo oo ahayd gabadha ey Cali isbardeen dhawaanahaan, waxa ay qalbigeeda kula hadashay sida ay u nasiib badan tahay, ayada oo u ri-yaqsan Cali.

Marka ay gabdha bilawdo in ay qaan gaarto, waxay yeelanaysaa dareemo xoogan waxayna bilaabaysaa in ay uga hadasho waxyaabaha ku saabsan xiriirada jacaylka ah si gooni ah. Jirkeeda iyo hormoonadeeda waa kuwo isbedelaya una u koraya si dhakhso ah inta lagu guda jiro marxaladan. Raxmo waxa ay reerkooda ka aheyd yaraan waliba kaligeed ayey gabar u aheyd reerka, walaalaheeda aad ayey u jeclaayeen, aadna waa loo koolkoolin jirey, wax waliba ay jeceshay iyo halkii ay rabto si farxad ku dheehan tahay bay ula wadaagi jirtay, reerkeeda kuwaas oo garab u ahaa xillii waliba.

Waa gabar lagu koriyey jaceyl, ixtiraam, waxa ayna dareen saneyd guri-ga in ay muhiim ka tahay, Inkastoo ay da'ahaan yareyd, haddana waxay aheyd gabar aad u agli badan.

“

**Labada qof ee
isqaba ama
wada nool
midkood inuu
khalad ka dhaca
waa lagama
maarmaan balse
iney khaladka
dhacay si
deggan ay u
xalliyaan ayaa
u horseedaya
iney noolal
farxad leh ay ku
noolaadaan**

Inta aysan guursan kahor waxa ay arki jirtay lamaane isu faraxsan, lamaane wada socda, waxa ayna ku riyoon jirtay mar un in ey aragto iyada iyo Cali oo sidaas oo kale ah.

Sheeko dheer, isfahan kadib waxa ay go'aansadeen in Cali iyo Raxmo nolosha ku midoobaan, waaalidkoodna waa ay ka aqbaleen arintaas, Alalaaskii iyo farxadii ayaa isku daba dhacday, Raxmo oo faraxsan ayaana usoo hoyatay guriga Seygeeda.

Mudo ka dib Cali waxa uu lasoo baxay dabeeecado qalafsan, ad-adeega iyo gacan qaad, Raxmo aad ayey ula yaabtay dabeeecdahaan, arintaana waxa ay ku abuurtay cabsi aad u badan, taasoo ay awood u yeellan wayday xataa in ey soo bandhigto fikradheeda.

Cali marka guriga uu soo galo waxaad modaa inuu soo gallay taliye ciidan, guud ahaan waxa la hakiyaa howlahii la qabanaayey, waxa hoos loo dhigaa hadalada, waxa meesha ka baxo farxadda guriga, jawigana waxa uu isku badalaa, mid cabsi ama dhuumashaal lagu jiro.

Bal waayahay!! Aqristroow Guurka ka dib noloshee ayaad rabtaa inaad ku noolato, tani waa qiso dhacday.

Ma ahi qabiir arimaha guurka, balse waxaan qalinka u qaataay si aan Bulshadeyda ula wadaago xaaldaha jira oo loo baahan yahay in wax laga badalo.

Tusaalle: Marwo Ababa G/sillaase iyo Seygeeda Gabre Kiristos waxay isqabeen ama ay noolal wadaaq ahaayeen 50 sano. Dhawaanna waxay xuseen sanad guuradii 50aad ee guurkooda ka soo wareegtay iyada oo munaasabaddaasina ay ka soo qayb galeen 9 carruur oo ay dhaleen iyo 17 carruur oo ay carruurtooda sii dhaleen.

Waxayna qoysaskaasi nus qarniga noolasha ku mideysnaa ay sheegayaan iney muddo intaa dhan ay wada noolaadaan ay ugu wacneed "Samir iyo lisu dulqaadasho".

"Labada qof ee isqaba ama wada nool midkood inuu khalad ka dhaca waa lagama maarmaan balse iney khaladka dhacay si deggan ay u xalliyaan ayaa u horseedaya iney noolal farxad leh ay ku noolaadaan" ayey tiri Marwo Ababa.

Bariyahan dambana waxaa aad u badan qoysas wada nool oo aan ari-maha qoyskooda ka wada hadli karin, kuwa u wada nool carruurta iney wada korsadaan oo keli ah, ama aan kalsooni isku qabin. Guurka waa in labada shaqsiba ay dareemaan xasilooni jaceyl iyo amni. Ogowsi aqoon waliba aad barato, haddii ey naftaada karreebin dabeeecadda qalafsan ma noqoneysyo, aqoontu waa tii qofka dabeeecadihiisa badasha oo dadka kasoo saarto shaqsiyad cajiib ah.

Miski Cabdinuur Salal

MAXAA KU DHACAY GABADHII MAAL QABEENKA MOODDAY KII SUUDKA XIRNAA?

Islamarkii ey indhahaagu qabtaan qof xiran dhar aad uqurux badan hadane qaali ah maxaad ka'aamineysaa? Sida ey bulshadu ubadantahay dharka waxa uu kamid yahay, waxa lagu qiimeeyo qofka, haddii aad qamisis iyo cimaamad xirato waxa aad qaadaneyssaa magaca WADAAD.

Haddii aad soo xirato taraaxad iyo saako waxa aad qaadaneyssaa magaca CIYAALKA XAAFADDA Sidookalena marki aad xirato dharka Suudka ah ee suuqa qaaliga ka'ah waxa aad qaadaneyssaa magaca MAAL QABEEN!!

BALSE MAXAA KU DHACAY GABADHII MAAL QABEENKA U MOODDAY NINKII SUUDKA XIRNAA?

Waxa ey ahayd subax hore; waxa aan ku kulannay dhaqtarka/cisbitaalka, dhammaanteen waxa aan u nimid si'an u lakulanno dhaqtar, arimo caafimaad laxirii-ra owgood. Marki aan cusbitaalka nimaadnay waxa aan galnay saf dheer oo loo istaagsanaa sidi

loo soo kala horreeyay, safka oo aan isha laraacay aad ayuu udheeraa ciririna waa uu kamuuqday, madareemeyssaa marki aad dag-dagayso, hadane eydad badana kaasoo horreeyaan dadka qaar ayaa haminaya in ey iyagu helaan kaaraka diiwaangalinta, waliba iyada oo ey taagan yihiin dhammaan dadkii kaasoo horreeyay!! Balse intabaden damac badanaanta waxaa laga dhaxlaa hoog iyo shallaay, haba ugu

darnaatee marki aad rabto in aad damacdo xaq islaameed!

Sheekada yaan kugu daaline Wil dheer oo xirnaa dhar suud ah ayaa soo istaagay meeshii aan safka kaga jirnay, asaga oo iska dhigaya in uu kamid yahay shaqaalaha cusbitaalka, intabaden dadku iya-ga ayaa isku mashquulsanaa, oo dadka xanuun iyo tiic ayaa hayay marki laga reebo kuwa lanbarada jaranyay oo istaagi karay.

Wiilkii inta uu dadka isha maa siiyay, sifiicanna u fiiriay ayuu u dhawaaday gabar telefoon Iphone ah gacanta kuwadatay, waxa uu kuyiri "abaayo lanbarka dhaqtarka malaguu jaray"?

Si deg-deg ah ayay ugu jawaabtay Alla maya aboow, waanba daalay sida aan u taagnaa, dadka shaqeynaya gacan cuslaa iyo hadallo kale ayay uraacsay..., wiilkii iskama waalin ee siddagan ayuu ku yiri aniga ayaan ku caawinaya! waliba asaga oo qoorta dheereynaya madaxana war wareejinaya sidi qof ey cidi kama qantahay, waxaase kaaga daran gabadhii oo si dhaqso ah uga soo baxday safka ey kujirtay, wiilkina gees la'aadday iyada oo kuleh: eer Alle haku siyyee i caawi qof wanaagsan ayaad tahay e, maxaa kaamaqan ood raadineysane wey uraacsay marki ey qoor taag taaggiisa kayaabtay!!

Inta aayar qoslay ayuu yiri war mid saaxiibbo aan-nahay oo gaaban oo ila socday ayaan la'ahay, taleefankiina wuu iga heystaa, balaayada gaaban umana jeedo meesha uu kabaxay!! Inta sifudud utiri malaha dadkaan ayuu ku dhax dhumay,

ayay siiska warqab la'aan ah ugu dhiibtay taleefankee kuna tiri hoo kawaco kan, oo ey ula jeedday mobilkeeda gacanta, kaas oo ahaa waxa damaca galiiyay Tuug xarfaankan oo waliba ku qasbay in uu gabadha ula hadlo si-bareer ah.

Alla ninku nasiib badanaa inta taleefankii qabsaday ee uu wacay nambar, "ayuu yiri waryaa hebel intee igaga hartay, ...war xaggee ayaan kaa'eegaa... dhowr tal-laabona horay ayuu usii qaaday asaga oo iska dhigayo in uu wiilkii raadinayo, balse marki uu iskullaab(kulleexday) luuq meesha ka dhawaa oo cisbitalka dhaxdiisa ah ayaa cid ugu danbeysay oo toos ayuu iridda uga baxay, xoogaa daqiqado labo ah kaddib ayaa gabadhii istiri bal wiilka eeg maxaa helay!!

Markii ey ujeedi weysay ayay horay usii dhaqaaqday balse maxaa ii dhiibatay ayaa ku dhacday oo Wiillba majogo meesha! Gabadhii ayaa qeylisay oo shakay iyada oo uqaadan weysay in wiilkii sida aadka ah ullabisnaa uu tuug xarfaan ahaa!!

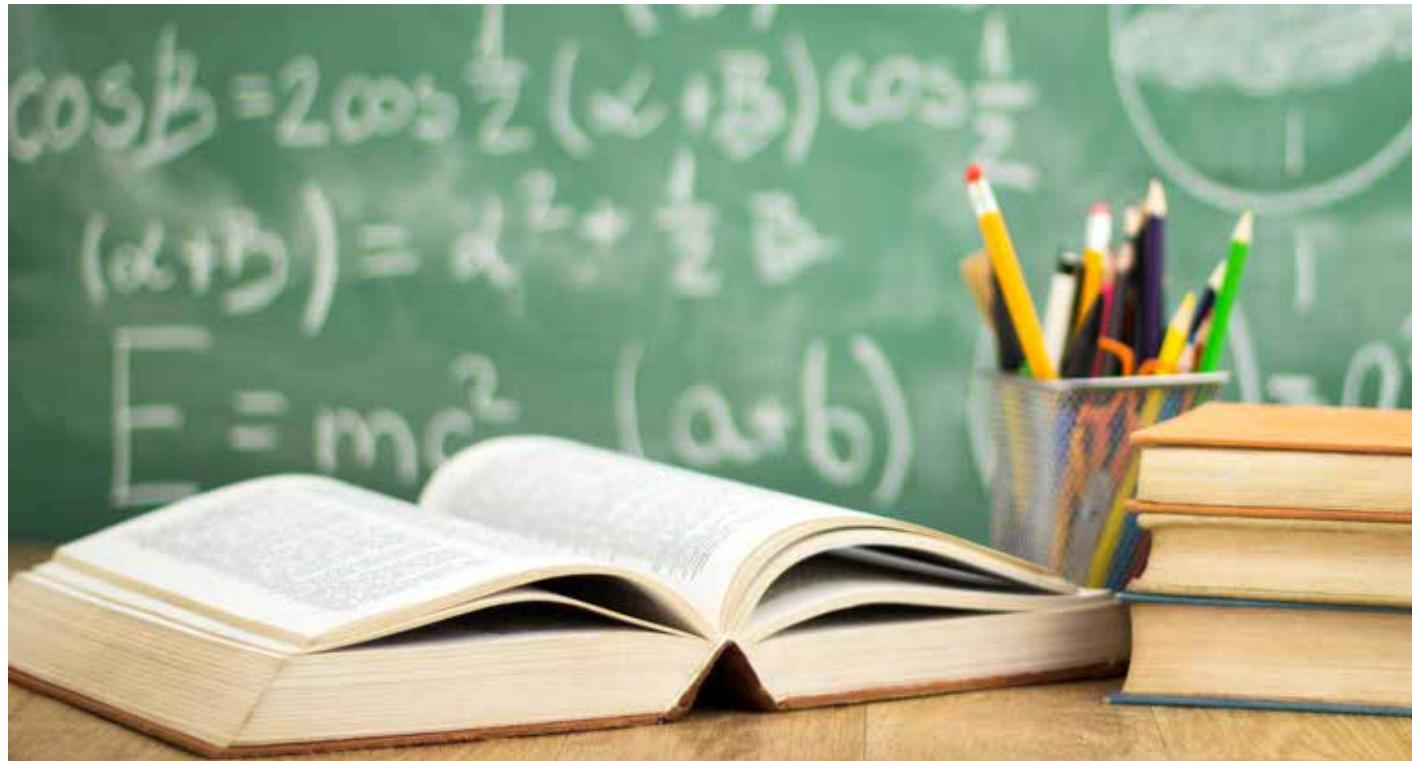
Waardiyayaashii iyo dadkii safka kujiray badan kood oo kaar-

arkii helay markaas ayaa ku soo xoomay gabadhii oo weydiiyay waxa ku dhacay?! "Marki ey kashsheekyana qof waliba waxa uu kuyiri waxa aan moodayay in aad aqoon iskula-heydeen oo aad wada socoteen!!

Arrinka ugu yaabka badan ayaa ahaa in gabadhu eynan wadan lacag kale xitaa shillinka Soomaaliga oo lacag loosoo aruuriyay si'ey gurigeeda ugu laabato, maxaa yeelay waxa ey heysatay EVC+ oo kali ah taleefankii ayaana lagu qaataay!!

Haddii aad qofka ku qimeyso dharkiisa waxaa kugu dhici karo halis aadan filanayn, hadaba ka digtoonaaw oo kataxaddar waxa aad qofka ku qimeyneyso!

Qalinka: ILHAAN CIISA MAXAM-UUD

ardaygii ugu horreeyey ee lagu qoro diiwaanka ardayda Dr. Cali Sh. Ibraahim Sh. Cumar Sh. Madar (Dr. Cali Qaadi).

Dr. Cali waxa uu sidoo kale noqday digtoorkii ugu horreeyey ee Soomaalilaand yeelato, waxaana markii xorriyadda la qaataay lagu wareejiyey Dhakhtarka Weyn ee Hargeysa. Digtoorku mar dambe waxa uu soo maray guddoomiyyaha Jaamacadda Hargeysa oo aan wax ka bartay, haddana wax ka dhigo. Fasalkaas waxa sidoo kale ka mid ahaa laba Madaxweyne oo Soomaalilaand soo maray: Maxamed Xaaji Ibraahim Cigaal iyo Cabdiraxmaan Axmed Cali (Tuur).

Waxbarashada Soomaalidu horumar fiican bay samaysay intii xorriyadda la qaataay ka dib. Weliba xilligii ay askartu dalka qabsatay ayaan wax badan la gaadhay. Furitaanka dugsiyo badan oo dalka oo dhan ah, tababarka barayaal badan, far Soomaalida oo la qoray, samaynta manaahij waxbarasho, furitaanka jaamacado iyo kuliya-

do waxbarasho sare lagu qaato, dad badan oo dalka dibeddiisa waxbarasho loogu diray iqk. Hase ahaatee, waxbadani dagaaladii ayey dib ugu burbareen oo mee hoose ayaa haddana laga soo bilaabay.

Aniga ayaaba geed hoostii iyo daasad aan ku fadhiisto waxbarashada ka bilaabay. Malaha Dr. Cali Qaadi ayaaba iga nasiib badnaa?

Soomaalilaand jaamacaddii u horaysay waxa la furay 1998kii. Waa Jaamacadda Cammuud. Waxa ku xigtay Jaamacadda Hargeysa oo 2000 hawl gashay. Dhallinyar badan ayaan maanta tacliin sare dhammaysatay. In kasta oo dadku yar saluugaan tayada, haddana tirada dadka jaamacado ka baxyay maanta ayey ugu badantahay taariikhda Soomaalida. Welise waxa aad mooddaa in aan aqoon tii qiimeeedii la siin.

Bulshadu weli may gaadhin heer ay aqoon wax ku qimayso. Had-dii uu guri dhisanayo qofku xataa

isma yidhaahdo yaa aqoon fiican u leh, iskabadaa masuul xil loo dhiibayo iyo wax ka sii weyn. Ar-rinta se aan u socdaa waxa weeye, dadku aqonta jacayl badan uma hayaan. Xataa kuwa jaamacada-ha ka baxay ayaastaant leh. Xilligan jaamacadaha waxa loo galaa qayrkaa ha ka hadhin. Dhal-linyartuna waxay u badanyihiin kuwo shahaadada koowaad ee jaamacadda dirqi iyo daalaa-dhac ku dhammeeya.

Aqonta sii wadistedu badan-kooda qorshaha uguma jirto. In dadku takhasus iyo digtoora gaadhaan aad uma daneeyaan. Cilmi baadhis, akhris badan, iyo qoraal isaguna ajendaha kuma jiro. Ujeeddada ugu weyni waa ku bariisee iyo wax ku cun. Dadka goobaha wax barashada ka hawl gala ayaad marar badan is odhanaysaa xataa ehel uma aha. Waa kuwii ay ahayd in ay noloshooda u hibeeyaan aqoon iyo waxbaris.

Qofka ay dhallinyartu arkaan in uu aad ugu mashquulsanyahay

Aqoontu Maxay Somaalidu u Bedeli Waysay?

April 11, 2022

Somaalida iyo aqoontu waa isku marti. Weli si fiican iskumay baran. Mararka qarne waxaabab is odhanaysaa cadaawad ayaa ka dhaxaysa. In cid u kala sheekaysay oo isku dirtayna waa suurogal. Horta xilliga ay is barteen ayaaba iska dhawayd oo marar badan waxa aad is odhanaysaa malaha wakh-ti fiican isku may helin oo ay isku bartaan. Somaliland ardaygii u horreeyey ee dugsi la

qoro ayaan weli nool. Halkaa ka qiyas qaad. Waa xilligii Ingiriiska. Dugsigii u horreeyey ee Hargeysa laga furay waxa uu ahaa Fisher School oo hadda loo yaqaan Dugsiga Hoose Dhexe ee Sheekh Bashir. Fasalkii u horreeyey waxa la diiwaangeliyey 1943kii. Waa uu ahaa fasal ka kooban ilaa 18 arday. Waa nasiib u yeeshay in uu noqdo

aqoon, ka salgaadhiddeedana jecelyahay way la yaabaan. Mar kasta waxa lagu yidhaa "war niyow intaasi kaa badane iska shaqaysyo". Goorma ayeynu aqoontii ka maarranay? Ma innagaa aqoonba aragnay weli?

Miyeynaan rabin in aynu dunida la tartanno? Sowkuwa qayrkeen dhulka hoostiisa iyo dayaxaba ka warkeenay. Aqonta ma cid kale ayaynu weligeen marti uga ahaan?

Habeen annaga oo gole asxaab ku sheekaysanayna, ayaa waxa la soo qaaday tallaalka carruurta. Rag asxaabta ah ayaa ku dooday in uu halis yahay oo bulshooyinka dalalka soo koraya lagu dabargoynayo. Carruur badan ayaa xannuuno ka qaaday ayaa la yidhi, Autism-ku ha ugu badnaadee. Rag kale ayaa yidhi arrinta ilaa aynu innagu xaqijinno oo baadhno kama hor imaan karno, waayo carruurtu haddii aan la

tallaalin cudurro badan ayey u nuglaanayaan oo tallaalku waa difaac.

Haddaba weydiinta meesha timid ayaa ahayd: innagu ma leenahay aqoontii aynu ku baadhi lahayn? Ma haysannaaliknoolajiyaddii arrintaa innaga caawin lahayd? Tan oo keli ah ma ahee ma haysannaaliknoolajiyad aynu ku hubinno tayada raashinka iyo daawooyinka la innoo keeno? Sow ma ogid in hay'adaheenna dawladda qaarkood ay dad shisheeye strategic plan u sameeyaan?

Sow ma ogid in la innagu dhalillo in aynaan warbixin fiican qori karin oo dad shisheeye hay'aduhu shaqalaaysiistaan? Intee in le'eg oo innaga mid ah ayaa uu wax akhriskoodu joogto yahay? Immisa buug oo tayo leh ayeynu sanadkii soo saarnaa? Immisa ayeynu turjunnaa? Horta ummadan yaa u fekera? Yaa u indho ah oo u dhego ah? Yaa ceelalyo u ah?

Yaa u soo sahamiya halka ay degi doonto mustaqbalka?

Nimanyahow haddii aynu runta isku sheegno jahli baahsan ayeynu dhex yuururnaa. Inteenna badani se warkaa ma hayno. Bulshada dhinac kasta oo aad eegtana jahliga ayaa hoggaaminaya. Aqonta marwalba tixgelin lama siiyo oo waa la garbiyaa; hoos ayaa loo celiyaa oo arrimo ka liita ayaa la saaraysiyyaa. Dunidu aqoon iyo feker bay isku dhaaftay oo taa isaga warrami mayno. Innaga haddaba maxaa innoo nafa? Aqonta maxaynu ku beddelanay oo kaga maarranay? Horta aqonta maxaa innagu diray?

Qalinka: Axmed Yusuf Xassan

Sidee Ayaan Abaarta Oga Bixi Karna?

Juun 4, 2022

Abaarto waxaa ay ka mid tahay masiiboo yinka halista ah kuwaas oo saameeyn ku yeesha noolasha dhamaanteed, abaarto waa masiibo soo jireen ah taas oo dunida Illahay abuurtay ka dhici jirtay waqtayaal hore, sida Illaahay (SW) Quraankiisa ku sheegay qisadii nabiyulaahi Yuusuf markii uu farsiraayay riyadii boqorkii dalka Masar xiligaas in ay ka dhici doonto dalka masar 7 sano oo aaran ah oo ay ka dambeeyso 7 sano oo abaar ah ayaa daliil noo ah in ay abaarto tahay masiibo soo jireen ah.

Hadaba su'aasheydu waxay tahay sidii ayaan aga bixi karnaabaarta ku habsata dalkeena Soomaaliya waqtii xaadirkaan aan joogno?

Illaahay (SW) waxaa uu sameeyay xalka dhibaato walbo oo nala soo

guboonaato sidii aan aga bixi lahayn, mana jirto dhibaato cusub oo dunidani oo aan quraankeena kariinka ah lagu sheegin ayada iyo sidii looga bixi lahaa.

Waxaan ka barankarna qisadii nabi Yussuf (CS) in aan abaarta aga bixi karno tabac iyo keyd aan meel dhigano ee ma ahan in ay qaramada midowbay (UN) ta abaarta naga saari karto. Sidaan la socona UN ta waxaa ay ku mashquushantahay sidii ay cuno ku gaarsiin lahayd wadamo badan oo dunida ka mid ah kuwaas oo aanan haysan qeyraad dabeeci ah sida dalka Soomaaliya, mana u hayso wax mashruuc ah dalka Soomaaliya, mida kala dalka Maryanka oo ka mid ah wadamadii siin jiray lacagaha qaramada midowbay ayaa waxaa ka taagan abaabul siyaasadeed iyo dagaalka qaboow oo ay kula jiraan dalka

Ruushka.

Waxaa uu yiri Cabdiqaasim Salaad Xassan madaxweynihii hore ee dalka Soomaaliya "Cidna uma maqna ceelna uma qodna". Xaqiqatan waa arin run ah. Hadaba waxaa wanaagsan in aan sameeyino isku tashi oo aan u soo jeesano tabac.

Xilgii dalka masar tabaca ay saameeyn jireen waxaa ay isticmaali jireen waxa loo yaqaan "Shadoof method of irrigation" "kaas oo ahaa intii ceelka geeskiisa laga taago geed taro leh ayaa waxaa la saari jiray geed kale oo ay wadaanka ku xiran tahay dhinaca kalena waxaa lagu xiri jiray dhagax aad u weyn si wadaantu lagu soo jiido, habkaas ayaa waxaa lagu waraabbin jiray dhul uu xadmiguusu aad u weyn yahay. Maanta xaalku kaas waa ka bada-

lan yahay oo waxaan haysanaa matooro aad u waaweyn kuwaas oo warabin kara dhul intii aan u baahanahay ee waxaa nalooga baahanyahay in aan ka faa'ideey-sano dhulka Illaahay nagu maneeystay.

Waxaan abaarta aga bixi karno waa tabac oo kaliya, ma jiro jid kale Illaahay waa uu awoodaa in uu shimbirta buulkeeda wax ay cunto ugu keeno balse ma uusan yeelin, shimbirtu waa in ay buubtaa ayna tagtaa meel kastaa oo ay ka heli karto wax ay cunto, anaguna waxaa nalooga baahan yahay in aan fadhiga ka kacno oo aan beeraha xooga saarno.

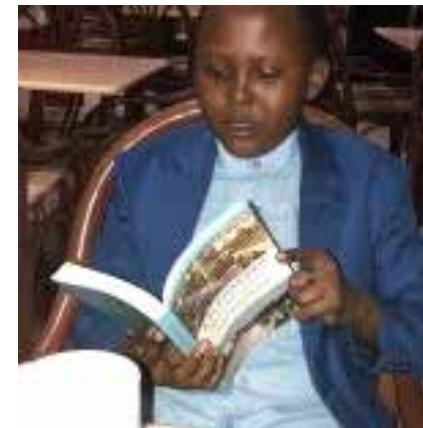
Mida kale waa in aan yareyno isticmaalka cunooyinka la soo dhoofiyay sida bariiska iyo baastada, waayo waxaan hormarineynaa wadama kale oo beerhooda iyo warshadahooda aan u sameeyneynaa suuq caalami ah. Waa in aan isticmaalnaa cunadda nadiifka ah ee dalkeena ka soo go'da sida galeyda, shamuureyda, bataatiga iyo digirta si aan suuq ugu abuurno beeraleyda dalkeenna uguna dhiira galino tabaca wanaagsan.

Waxaa kale oo aan u baahanay in aan tabacno cawska xoolaha ay daaqaan waayo waxaa jiro caws casri ah kaas oo ku baxa bil wax ka yar, nafaqo weyn na u leh xoolaha. Waxaan ku boorinayaan beeraleyda Soomaaliyeed gaar ahaan kuwa degmada Luuq ee liinta oo qura tabco oo qasaariyay biyaha iyo dhulka bikrada ah in ay u soo jeestaan tabac oo ay badbaadiyan xoolaha iyo nafta walaalhood tabaaleysan ee aanan qabin beer. Markii aad tabac sameeyneyso waxaad abuureeysaa shaqo taas oo ay ka faa'ideysan karaan dad aad u badan.

Waxa Qoray: Sahal Isaak

Loolli ka lulashada xornimada saxaa-fadda

Juun 19, 2022

War niinkii helaa
Talo wakan helee
Wariyaha xaqdhowr

Waa gabbal dhac ay cadceeddu godkeeda usii hoobaneyso. Jawi aad u daggan oo aan buuq iyo sawaxan toonna lahayn. Salaad wuxuu ku dheygaggaan yahay midabka soo jiidashada leh ee ka dhashay isla-falgalka fallaaraaha qoraxda iyo daruuraha ku gadaaman galbeedka. Wuxuu fadhiyya fiinta ugu sarreysa meheradda Samaad oo dhawaan magaalada Garowe laga furay. Malaha in aan lawada aqoon ayaa uu ugu soo irdhaday. Wuxuu se hilmaamay cabsidii iyo baqdintii uurkiisa karkarinaysay oo uusan maalintiina ka harsan habeenkiina ka hoyadin. Miiska horyaalla waxaa saaran caagad yar oo Fur-oo-fuuqso ah iyo koob Kobbojin ah oo isku illowsiinayo hurto la'aanta ba'an iyo jaahwaeerka.

Wuxuu isku hiifaya maxaa xirfaddaan looliga ka laadlaada kuu geeyey! Wuxuu xasuustay aabi-

hiis oo yaraantiisa kula dardarmaya in uu san xirfaddas baran balse dhaga adaygiisa ayaa u geeyey. Aabbihiis Warfaa uma ay suuragelin in uu isagu wax barto. Wuxuu ku waynaaday baaddiye. Isaga oo geeljire ah ayaa uu Xamar soo aaday. Markii uu magaalada ayaamo joogayna dowladdii baa burburtay ka dibna Garowe ayaa uu yimid. Wuxuu shaqo ka bilaabay Waardiye, dabadeedna waa uu guursaday. Shaqadii Waardiyyaha wuxuu uga wareegay Sarifle.

Wiilkiisii curadka ayaa uu u bixiyey Salaad. Nolol adag oo dhib badan oo duruufu ku hadoodilan yihin ayaa uu ku barbaarshey oo uu wax ku baray Salaad illaa uu dugsi sare ka saaray. Salaad labo gabdhood baa ku xigay oo dugsi dhexe ayaa ay ka baxeen, midna waa la guursadey, midna xaa-fadda ayaa ay u adeegtaa. Warfaa wuxuu ku hamminayaa in uu wiilkiisa Salaad ku nasan doono. Wuxuu ka shaqeeyaa waa Sarif shiddo badan oo hawl badan balse dhaqdhqaqaq yar. Salaad wuxuu dhammeeeyey dugsi sare, wuxuu ku wareersan yahay waxa uu baran lahaa. Ma oga wuxuu hibo gooniya u leeyahay oo uu kusoo bixi lahaa.

Maalin ayaa ay israaceen dhalinyaro ay isku xaafad yihin. Iyaga oo guriga usoo socda oo isla socda ayaa Salaad dhankii-sa waxaa ka sharqamay waraaq A4 ah oo dabayli wadato. Salaad waraaqdiibaa uu kor u qaadey mise dhankii rognaa qoraal baa ku qoran. Isaga oo waraaqdiibaa

ku mashquulsan ayaa dhallinyaradii fariisteen jiriddiin aan meesha ka fogayn. Salaad ayaa ay su'aalo weyddiyeen. Jaamac baana yiri "waraa Pirlo(magac ciyaartaw) maxaa ku qoran waraaqda?" Isaga oo welii sii akhrinaya waraaqdiibaa ayaa ay ku dhaheen "inoo wada akhri". Salaad na hawraarsan buu yiri.

Markii uu dhameeyey waraaq akhrintii ayaa saaxiibadi ku dhaheen saaxiib maad wariye noqtid, waad kusoo bixi lahayde. Salaad halmar ayuu sida qof baraarugay yiri "saaxiibayaal maku fiicnahay." War celintii danbe aad ayaa uu ugu qancay. Wixii ku qulbanaana xal ayaa uu u helay. Waraaqdiibaa uu Salaad akhrinayey waxay ahayd waraaq dowladda hoose ka soo biddey oo ku saabsanayd dhulul la isku haystay! Aabbihiis Warfaa ayaa uu u tagay kuna yiri "Aabbe kasmada Saxaafadda ayaan baranayaa."

Warfaa kuma uu qancin doorashada Salaad, wuxuu islahaa waxaa laga nacfi roon yahay! Mid uu u dooranna ma uusan garanayn. Laakiin maalin kale ayaa uu ku yiri "Aabbe maad Injineernimo ama wax kale baratid." Salaad na waa uu ku madax adaygay.

Salaad sanadkii labaad ayaa uu idaacadda la shaqo bilaabay oo mushaari noqday. Aaad ayaa

loogu bogay daacadnimadiisa, furfurnaantiisa, hawlkar nimadiisa iyo jajabnaanta. Intaas waxaa u dheer in Salaad leeyahay cod luxud ah oo aad u qaaya sareeya dhagaystayaashuna ay jecelyihiin. Muddo kooban ayaa uu ku biiray kaadiriintii waaway-naa ee idaacadda tiirdhexaadka u ahaa. Wuxuu noqday shaqsii aqoon ahaan iyo xirfad ahaanbaa u dhisan.

Salaad markii uu si fiican u muquurtay saaxadda saxaafadda, wuxuu xog-ogaal u noqday halista ay leedahay inaad Soomaaliya wariye ka tahay! Caqabado badan oo sidii gadaamada iswada suran oo warfidyeenadu ku dhex shaqeeyaan. Kanshaha ay helayaan waxaa ka badan luggooyada ay dhaxlayaan. Helidda war sugar, waxaa ka hilis badan fidinta warkii la helay.

Salaad marna uma uu joojin hor-is-taagga uu la kulmayey. Muddo kooban ayaa uu ku helay magac iyo maamuu sare. Wawa uusan ku baaarugsanayn in caqabadaha saxaafadda ay sii kobcaysay marba marka ka danbeeya. 2010-kii ayaa uu shaqo bilaabay. Sanadkii ku xigayna waxaa loo soo wareejiyey magaalada Gaalkacyo.

**Bishaaro - Bishaaro
Kilinikada Dr. Dasuuqi**
Mashin cusub oo ku shaqeeya Computer, oo sheegaya cudurrada wadnaha ECG Computer with ECG Analysis on micnaheedu yahay inuu faahfaahin dheer ka qorayo cudurka wadnahaagu qabo.

MON 29 MAY 2000
Xornimo - Midnimo - Horumar & Caddaallad
WARGEYSKA
Dadka
TODDOBAADLE MADAX BANNAAN
OO KA SOO BAXA XARUNTA CILMI BAARISTA & WARFAAFINTA EE GEESKA AFRIKA H.A.C.I.S
Isniin 29th May 2000
25th Safar 1421

**Faallada Wargeyska
Wejiga Labaad ee
Shirka Jabuuti waa
Dhagax Dhigga
Mustaqbalka
Soomaaliya**

Jabuut,Carta- HANA
Maalmihii la soo dhaafay waxaa magasalada Carta iyo Jabuutiba ka socday doodo kuluu oo ku saabsan qab dhismeedka dawlaadha Soomaaliyeed ee lagu dhisi doono shirka dib u heshiisinta Soomaaliyeed ee Jabuuti ka socda.
Doodahan oo si gooni gooni ah, oo aan rasmii ahayn u socday welina u socda waxaa looga golleeyahay in lagu sii bisleeyo howlaha horyala we-

jiga labaad ee shirka oo la fi layo inuu dhowaan bilowdo. Aragtida guud ee doodaahas lagu bisleeyey waxaa ka mid ah in waddanku yeesho madaxweyne, ra'iisul-wasaare iyo baarlamaan ka kooban 200 oo xubnood. Madaxweynaha waxaa la filayaan ay ergoonyinka doortaa.

Sidoo kale dooduhu waxay bisleeyeen in shuruudo loo dhigo xubnahaa loo xulayu baarlamaanka iyo wasiiradaba waxaana laleeyahay waa in xubinka baarlamaanka taciliintsu ka hoosay heer dugsi sare, halka tan wasiirku katalay heer Jaamici, sidoo kale baarla-

noqon karin baarlamaanka, laakiin, marka la soo xulo oo uu baarlamaanku ansixin doono, una ansixin doono wasiirwasiir.

Sidoo kale golaha wasiirada ra'iisul wasaarahu wuxuu ka soo xulan doonaa baarlamaanka dibaddisa oo iyana xubno ka

**Qaab Dhismeedka Dawladda Mustaqbalka
Doodo Kulul oo ku Saabsan arrintaas oo Carta ka**

**Jaamacadda Muqdisho oo Soo Gaba
beysay Waxbarashada Sanadkii 3aa**

Wuxuu yimid magaalo wariyayaasha si gaar ah loo u gaarsado. Markii uu shaqo bilaabay, agaasimihii idaacadda ayaa kula dardaarmay in uu diktoonaado. Wuxuuna ku yiri "Salaad magaaladan way khatar badan tahay oo wariyayaasha si gaar ah baa loo raadsadaa!" Salaad "markii ay tabiyaan warar lid ku ah miyaa.

"Agaasimihii "maya, inaad wariye tahay darteed!" Salaad waa uu amakaagay, wuxuuna niyadda iska yiri "inaad wariye tahay baa danbi ah! Oo sabab?" Si kasta oo

ay tahay dantu waa lama huraan.

Warka markii aad idaacadda ka faafinaysid ka hor waa inaad ku eegtaa indho qabiil. Haddii qabiil gaar ah warka ka dhadhamiya wax iyaga dhibaato ku ah, idaacadda ayaa ay soo aadayaan.

Mucaaradka wixii dhibayana waa inaad iska ilaalisid. Salaad aad ayaa uu isku ilaaliyaa. Nolol sidii miro dhunkaaleed u dhadhamaysa ayaa uu galay. Qof la yiri is ilaa li waa lagugu daba jiraaye, nolol qurxoon ku noolaan mayo. Sanad markii uu joogay oo uu isleeyahay

magaalada waad la qabsatay ayaa isku habeen la dilay labo saaxiibadiis ah oo shaqadu walaaleysay. Murugo iyo walaac daran ayaa lasoo darsay. Noloshiisha waxaa uga daran reerka uu isagu biilo oo aan garab kale haysan.

Ayaamo markii dhimashadii saxiibadiis laga joogo ayaa maalin lambar uu san garanayn laga soo wacay. Wuxuu xasustay hadalkii agaasimaha ee ahaa ha qaban lambar aadan garanayn. Wuxuu ku adkaystay inuusan qaban. Inyar ka dib ayaa farriin usoo

dhacday. Waa uu furay. "Qabo telefoonka ama ha qaban. Adigaalaa ku xiga Cali iyo Cabdi. Waa lagu dilayaa." Salaad dhidid ayaa wajiga kasoo yaacay. Wuxuu ku dhaygagay farriintii. Aad ayaa uu u welwelay. Wuxuu la hadlay agaasime Faarax una sheegay, waxa kusoo kordhay. Isaga oo luudaya biskooladna gacanta ku haysta bakadayana oo dhirtii iyo guryihii u dhaqdhaqaqeen ayaa gurigiisii aaday.

Habeenkii markuu indhaha isgallyo ayaa uu ku qarwaa isaga oo bistoolad lala garab taaganyahay. Salaad oo dhiirranaan u dhashay ayaa is iri "haddii aad dhimanaysid, dhareerka waa la iska duwaa". Wuxuu isku hambooriyey in uu xaaladdaan ku shaqeeyo oo uusan dhaarta darteed uga

tagin. Rag badan oo ay soo wada shaqeeyeen ayaa la dilay. Wariyaashii waxay noqdeen mayd soconaya oo geeri u joog ah. Salaad wuxuu soo dagay meel idaacadda u dhow.

Salaad wuxuu idaacaddii u noqday tiirdhexaad biixi oo aan liicin. Diyaarinta barnaamijyada, baarista xogta iyo soojeedinta ba aad ayaa u ugu dheeereeyey. Wuxuu uuse niyadda ku hayey in uu codsado in Garowe loo warreejiyo, wuxuuse ogsoon yahay in ay agaasimaha ku adagtayah. Wariyaashiiba waxay noqdeen wax waddanka ka cararay iyo wax la laayey. Axmed waxaa u bilaabatay maalin cusub oo noloshiisa saamayndoonta. Galab ayaa uu idaacadda ka soo baxay, dabadeed guriga ayaa uu soo aa-

day si uu u yara nasto. Salaaddii Maqrab markii la adimay ayaa uu guriga kasoo baxay. Isaga oo fikri ku maqan oo masaajidka u socda ayaa toobiye dhuubar nin uga horyimid. Salaad ma shakin oo wiil yar buu uula ekaaday balse markii uu garab dhaafay ayaa uu tuhmay oo wuxuu isku daray, isaga oo biskooladda gacanta la aad day iyo jalleeco.

Fiirintii Salaad iyo xabaddii lagu soo riday ayaa kulmay, xabbaddii ku aaddanayd dhabarka ayaa garabka dhix qaadday. Salaad na xabado aan liishaanayn ayaa uu furay. Saddex xabadood ayaa lagu riday. Midi way surma seegtay midna lugta qaybta jiirkay ayaa ay xushay oo ka dhix baxday. Isaga oo garabka iyo lugta ka dhaawacan ayaa luuqii loogu

yimid. Warar aan sognayn oo tibaaxaya in Salaad la dilay ayaa gaaray agaasime Faarax, isagna agaasimihii Garowe ayaa uu wargaliyey. Warfaa oo masaajidka kasoo baxay ayaa loo sheegay warar aan sognayn oo Salaad ku saabsan.

Salaad oo dhawaac oo dhiiggu ka hiba-tiqlaynayo ayaa loola cararay isbitaalka wayn. Daryeel caafimaad oo hufan kama jiro dalka oo dhan. Isbitaalka Gaalkacyo waa isbitaalkii hooyada umusha ah oo dhiig la'aanta inta dhiig looga waayey, iyada lagu yiri qof la imow. Markii qof lasoo helana lacag labaatan doolar looga qaaday kala wareejinta dhiigga labada qof. Bakhaar nin leeyahay oo haadad sokor ka waydo iyo haddaad ka hesho isku mid tahay ayaa gobihii caafimaadka u ekaadeen. Salaad waxaa loola cararay isbitaalka Dhagacadde(GMC) isaga oo koomo ku jira. Halista uu ku jiro iyo daryeel xumada caafimaad waxaa u dheer, garab la'aanta. Dowlad u qaadda waddamada dibadda ah ma uu haysto, waardin-kisna waa fara maranyihiin.

Isbaatal Dhagacadde ayaa lagu qalay. Madaxdii iyo shaqaali-hii idaacadda ayaa u gurmadiy. Dhowr bilood ka dib ayaa uu caafimaday Salaad. Waxaana loo wareejiyey Garowe. Waa uu nafisay Salaad. Dabagalkii iyo baqdintii tirada badnayd waa uu ka raystay. Idaacaddiina waxay u dallacday oo laga dhigay TV. Intii uu wariyaha ahaa wuxuu lasoo kulmay xaalado adag iyo kuwo khalafsan kuwaas oo salaad ka dhigay qof u danqasho dhow kuwa tabaalaysan, tabarta yar, la dulmiyey, tacaddiyada la kulmay amase saboolka ah. Sidaas oo ay tahay maamulka uu ku dhix noolyahay ayaanba ogolayn in wararka qaar aan la baahin. Galabayaa uu war kasoo duubay dadka cabanaya dhul laga qaadey, faafintii warkaas ayaa lagu qabsadey. Waa la xiray. Ayaamo ayaa

uu xirnaa, waana lasoo daayey. Agaasimihii TV-ga ayaa Salaad ku waaniyey in uusan wararka qaar soo duubin ama baahin.

Xiritaanka wariyaasha waxay noqotay wax caadi ah oo aan labo isweyddiin. Ciddii warka laga soo duubay waxay sugaysaa fara gelin. Muddo sanad ah ka dib. Waxaa aad isku baddalay noloshii bulshada, waxaan saamayn oo taban ku reebay sicir barar daran oo camimay deegaanada Puntland. Tabashooyinka bulshada waa ay adagtahay in wariyaasha hu daah-qaadaan mana ay wajiji karaan runta iyo xaqiqada. Intaas waxaa u dheer siyaasadda oo lagu kala aragt duwanyahay, dhaqalaha oo gacan shaqsiyaad ku jira iyo u qareemidda kuwa tabaalaysan intaba waa ay ku adagtahay wariyeasha in ay si toos ah u wajahaan.

Salaad dhaawicci Galkacyo oo afar sano kasoo wareegtay weli waa gocdaa. Dhibaatada ugu daran oo hadda xirfaddiisa kala kulmaa waa illaalin dareenka siyaasiyiinta maamulka Puntland ugu tunka wayn. Waa xirfad u ek mid laga dhillaystay oo la kufsatay. Wax kale oo uu ku shaqaysto baa uusan aqoone mar hore ayaa uu ka huleeli lahaa. Saddex sano ka dib isbaddal ayaa Puntland ka dhacay, markasta oo saxaafadda Puntland gu' u kordhana dhibaato iyo xorriyad la'aan baa u siyaada. Waxaa dhulka Puntland ku soo batay kufsi.

Waa arrin ay adagtahay tabinteedu dhan shaqsi, mid qabiil iyi mid maamulba.

Gabadhii la kufsadey kuma kalsoona maamul ku sheegga meesha ka jira, cid kale oo garab istaagtana ma ay haysato.

Haddii xogteeda la faafiyana sharaf xumo ballaaran oo shaqsiyadeed baa soo wajahaysa, haddise ay aargudasho ku helayso oo

maxkamad caddaali ah helayso waxba ma ahaateen! Waxaase halkaan taagan qabiil geeso leh oo maamulkii kasoo horreeya, odayaal u bartay in wixii dhaca ay diya ka qaataan!

Talafishinnadii kale waxaa ka cod dheer kii maamulka oo wax kasta ka sheegaya wixii dowladdu u wanaagsan oo aan xajin ku kicinayn. Salaad barnaamijyo badan oo dokumentari ayaa uu duubay oo uu balanqaaday in uu soo daynayo. Maalin isaga oo Washinton jooga oo barnaamij ka duubaya barakacayaasha Garowe hareeraheeda daggan ayaa gaari oo ciidan tira badan saarran yihii si xoog ah u soo galeen goobtii uu wax ku duubayey. Ka dibna kaamirooyinkii iyo agabkii kale in ay ka daadiyeen oo ka burbursheen bay si jajuub ah oo xoog ah gaari u saareen. Kaamirooyin qaalli ah oo qaybna TV-gu lahaa qaybna Salaad uu hanti badan kasoo bixiyey ayaa laga jajabiye. Waxaa lagu warhelay Salaad waa la xiray.

Warfaa murugo iyo calooliyow daran ayaa uu ka qaaday dhibaatada wiilkiisu wajaho ama xiritaan ha ahaato ama wax gaarsiine. Il kale oo dhaqale ahna ma ay haystaan. Wayna ku adagtahay in uu ku dhaho wiilkiisa, la shaqayso maamulka oo dantaada wado, maxaa kaa galay ciddii gaajo u dhimanaysa ama la dedafeeyey oo lagu xadgudbay. Danta ayaa noqon doonta. In saxaafadda laga guuro ama in geesta xukunka loo liico maahane xal kale ma leh. Nidaamka dowladnimadu wuxuu ahaa in qof la eeddeeyo, marka la eeddaynayo waa in uu jabiyeey xeerkii mid ah xeer ciqaabeedka dagasan. Markii loo dooday Salaad, dowladdu waxay ku andacoottay in ninkaan meelo kalle lacag kasoo qaataay oo horumarka Puntland yaal cadow u yahay. Doododa waxaa ku jirtay in Salaad lagu haysto muuqaal uu sheer-gareeyey. Warfaa waxaa lagu yiri

"wiilkaaga waxaa lagu haystaa inuu muuqaal sheer-gareeyey." Wuxuuna u qaataay danbi wayn oo xeerka ciqaabta Soomaaliyeed ku qoran.

Markii la sii daayey Salaad, dhowr jeer oo danbe ayaa haddana la xiray oo lasoo daayey. Xabsigu wuxuu noqday guri uu Salaad mar mar u hurda tago. Maamuladii hore waxay noqonayaan kuwo u wanaagsanaa saxaafadda. Haddase maxaad bayka(page) madaxwaynaha layk(like) u saari wayday ayaa la isku ciqaabaa. Salaad waa ay u dhadhami wayday caadeqaate noqo oo dadkaan aad u danqanaysid iska daa. Ragiis waawaynaa ee jilba culusta saxaafadda uga fadhiyan baahin si wax looga qabto tabashadood. Soo warfidiyeenadii kuma dhex jiraan dhardhaar iyo dab holcaya? Hal nin gurran dheelmiyey dhan-na uma fayooba.

Awal iyada oo dowladdu Salaad u ciilcunsanayd ayaa uu hadda muuqaal duubay. meel aad u socotay roob makuugu da'ay. Dow-

Dhammaadkii gugii 2020, ayaa Salaad waxaa u suura gashay inuu muuqaal ka qabto dad masaakiin ah oo ka cabanaya sicir bararrka ay dowladdu khasabka ku fariisinayso sidii rati layli ah oo hoggaanka la hayo. Awal dadka qayb ka mid ah wax la'aan ayaa ay u dhimanayeen haddase iyagii oo lacag haysta weliba Doolar iyo Shilin Soomaali-ba. Soomaaligiina wax uma gooyo, doolarkiina uma bixi karo. Tabashadii bulshada si ay u gaarto madaxda, waxaa loo baahanyahay saxaafad. Dowladdiina ma rabto in wararkaas la baahiy. Shacabkiina waxay saxaafadda uga fadhiyan baahin si wax looga qabto tabashadood. Soo warfidiyeenadii kuma dhex jiraan dhardhaar iyo dab holcaya? Hal nin gurran dheelmiyey dhan-na uma fayooba.

Turkiga miyaa uu u dhuuntaa mise Nabad Nolosha gabbalkeedu dumay ayaa uu isku dhibaa?. Isaga oo weli sii jeedaalinaya lid-dhadii si ay wehel u ahayd ayaa ay godkeedii gashay. Masaajidii ayaa laga wada eedaamay. Sida gabbalkaas u dhacay ayaa aayihii saxaafadda xorta ah god loogu hubsadey?

Qalinka Maxamed Cabdirizaq Diiriye

Haddaannad Warsan ku Arag Meel Kale Ha Ka Doonin

WAXA LAGA HELIKARA:

Nabaad Supermarket
(Shaqaalaha), National
Book Centre (Km4)

Universal Bookshop
(Hargeysa)

Al-Risaala Bookshop
(Bossosa)

www.thewarsan.com

Print OnDemand
Online Print Shop

A2 / B2 Digital and Offset Printing

Our Services:

01 Fliers	06 Folders	11 Certificates	16 Caps
Office Stationary	02 Calenders	12 Brochures	Pens
03 Complimentary Slips	08 Letter heads	Graphic Design	17 T-shirts
Books & Magazines	Posters	13	Stickers
05 Company Profile	10 Business Cards	14	Diaries
	15 Banners	19	20

We Love to Print

✉: P.O. Box 49912 - 00100 Nairobi, Kenya ⓐ: info@graphic.co.ke
⌚: +254 720 555 050 ⌚: +254 720 888 882 ⌚: +254 780 600 002

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

TUULADA BARBAARINTA DHALLAANKA

Oo Laab - December 2021